ПРАЛЕТАРЫІ ЎСІХ КРАІН, ЯДНАЙЦЕСЯ!

Літаратура і мастацтва

ОРГАН МІНІСТЭРСТВА КУЛЬТУРЫ І ПРАЎЛЕННЯ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

№ 34 (1671) | Субота, 28 красавіка 1962 года | Цана 4 кап.

Да помніка Карлу Марксу, які ўзвышаецца на плошчы імя Свярдлова ў Маскве, прыходзяць тысячы людзей.
Помнік створан савецкім скульптарам Л. Кербелем. За гэты высокамастацкі твор скульптару прысуджана Ленінская прэмія.

Фота М. РУБІНШТЭЙНА.

ІМКЛІВЫМ КРОКАМ

Днямі закончыла работу першая сесія Вярхоўнага Савета СССР шостага склікання. Сесія разгледзела важныя пытанні і прыняла рашэнні, якія маюць вялікае значэнне ў жыцці нашай дзяржавы.

Сесія прыняла пастановы аб выбранні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР і аб утварэнні Урада — Савета Міністраў Саюза ССР, аб выпрацоўцы праекта новай Канстытуцыі і па пытанню аб перагаворах у Жэневе і вырашыла рад іншых дзяржаўных спраў.

Старшынёй Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР выбран Леанід Ільіч Брэжнеў.

Старшынёй Савета Міністраў СССР зацверджан Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў.

У саставе Урада і Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР мы бачым імёны вядомых дзяржаўных і палітычных дзеячоў нашай краіны, прадстаўнікоў усіх пятнаццаці саюзных рэспублік, што складаюць адзіную і магутную шматнацыянальную савецкую сям'ю. У гэтым — яскравае праяўленне раўнапраўя і дружбы савецкіх народаў, сапраўднага дэмакратызму нашага грамадскага і палітычнага ладу.

Дэпутаты, выказваючы волю народа, з задавальненнем адзначылі плённую работу Савецкага ўрада на чале з М. С. Хрушчовым за мінулыя чатыры гады. Гэты перыяд азнаменаваўся выдатнымі поспехамі ў развіцці эканомікі і культуры краіны, якая прыступіла да разгорнутага будаўніцтва камунізма, у павышэнні матэрыяльнага дабрабыту народа, пашырэнні сацыялістычнай дэмакратыі. У гэтых поспехах увасоблена самаадданая праца рабочых, калгаснікаў, інтэлігенцыі, арганізуючая і натхняючая дзейнасць Камуністычнай партыі, яе Цэнтральнага Камітэта, Савецкага ўрада.

Горача адабраючы пастановы першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР, савецкія людзі цвёрда ўпэўнены, што наша краіна і надалей будзе няўхільна ісці наперад, што наш урад на чале з М. С. Хрушчовым будзе паспяхова вырашаць пытанні камуністычнага будаўніцтва ў краіне і надзённыя праблемы сучаснага міжнароднага развіцця.

Савецкая краіна знаходзіцца на магутным уздыме. Імклівым крокам ідзе яна ў заўтра. XXII з'езд КПСС, новая Праграма партыі далёка наперад асвятлілі нам шлях, і з той вышыні, на якой мы знаходзімся цяпер, відны выразныя абрысы светлай будучыні, імя якой — камунізм. З поўнай і канчатковай перамогай сацыялізма ў нашай краіне, з уступленнем яе ў перыяд разгорнутага будаўніцтва камунізма адбыліся істотныя сацыяльна-эканамічныя змены. Дзяржава дыктатуры пралетарыяту перарасла ў агульнанародную сацыялістычную дзяржаву, а пралетарская дэмакратыя — у агульнанародную дэмакратыю. Змянілася і міжнароднае становішча Савецкага Саюза — ён выйшаў з капіталістычнага акружэння, на зямлі ўзнік і ўзмацнеў сацыялістычны лагер.

Усе гэтыя важныя зрухі ў жыцці нашай дзяржавы і ў яе міжнародным становішчы, як адзначалася на сесіі Вярхоўнага Савета СССР, павінны быць адлюстраваны ў новай Савецкай Канстытуцыі. Вярхоўны Савет, заслухаўшы і абмеркаваўшы даклад М. С. Хрушчова, стварыў Канстытуцыйную Камісію для падрыхтоўкі праекта новай Канстытуцыі СССР.

Якой яна павінна быць, наша новая Канстытуцыя? Адказваючы на гэтае пытанне, М. С. Хрушчоў гаварыў у сваім дакладзе на сесіі Вярхоўнага Савета СССР, што яна павінна «адлюстраваць новы этап у развіцці савецкага грамадства і дзяржавы, узняць на яшчэ больш высокі ўзровень сацыялістычную дэмакратыю, стварыць яшчэ больш трывалыя гарантыі дэмакратычных правоў і свабод працоўных, гарантыі строгага захавання сацыялістычнай законнасці, падрыхтаваць умовы для пераходу да грамадскага камуністычнага самакіравання».

Новая Канстытуцыя з'явіцца магутнай зброяй будаўніцтва камунізма ў нашай краіне, крыніцай натхнення для працоўных усяго свету ў іх змаганні за светлую будучыню. У аснову яе будуць пакладзены вялікія ідэалы камунізма, абвешчаныя ў Праграме КПСС: Мір, Праца, Свабода, Роўнасць, Брацтва і Шчасце ўсіх народаў.

Вялікая гордасць за сваю Радзіму, невымерная радасць за яе сусветна-гістарычныя дасягненні ў будаўніцтве новага жыцця перапаўняе сэрцы савецкіх людзей. І яны, не шкадуючы сіл, працуюць у імя ажыццяўлення камуністычных ідэалаў. Таму мір і дружба дарагія кожнаму савецкаму чалавеку.

«Людзям працы, савецкаму народу, які будуе камунізм, вайна не патрэбна. Нам патрэбен мір, за які мы змагаемся з першых дзён устанаўлення Савецкай улады і будзем змагацца без стомы», — так сказаў у сваёй прамове на сесіі мінскі рабочы, Герой Сацыялістычнай Працы Аляксандр Віташкевіч, і гэта быў голас усяго беларускага народа, які не раз зведаў жахі вайны.

Савецкая краіна нястомна клапоціцца, каб прадухіліць новую сусветную бойню, вырашаць міжнародныя пытанні мірным шляхам. Аб тым, як многа ўвагі ўдзяляе наша краіна вырашэнню надзённых міжнародных праблем, сведчыць і тое, што Вярхоўны Савет СССР заслухаў даклад міністра замежных спраў СССР дэпутата Грамыкі А. А. «Аб перагаворах у Жэневе». Нашы прапановы аб усеагульным і поўным разбраенні знаходзяць гарачую падтрымку ўсяго прагрэсіўнага чалавецтва. Але мілітарыстычныя сілы капіталістычных краін, у першую чаргу імперыялістычныя колы ЗША, далёкія ад сапраўднага імкнення спыніць гонку ўзбраенняў. Над светам вісіць пагроза знішчальнай вайны, і народы павінны быць пільнымі да прошукаў імперыялістаў, не аслабляць сваіх намаганняў у барацьбе за мір.

Армія працы і міру можа і павінна перагарадзіць дарогу вайне! Савецкі народ ідзе ў авангардзе гэтай вялікай арміі.

ІНФАРМАЦЫЙНАЕ ПАВЕДАМЛЕННЕ
АБ ПЛЕНУМЕ ЦЭНТРАЛЬНАГА КАМІТЭТА КАМУНІСТЫЧНАЙ ПАРТЫІ САВЕЦКАГА САЮЗА

У час правядзення першай сесіі Вярхоўнага Савета СССР адбыўся Пленум Цэнтральнага Камітэта Камуністычнай партыі Савецкага Саюза.

Пленум разгледзеў пытанні сесіі Вярхоўнага Савета СССР і арганізацыйныя пытанні.

Пленум выбраў членам Прэзідыума ЦК КПСС тав. Кірыленку А. П.

Пленум вызваліў тав. Спірыдонава І. В. ад абавязкаў сакратара ЦК КПСС у сувязі з выбраннем яго Старшынёй Савета Саюза Вярхоўнага Савета СССР.

ПАСТАНОВА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР
Аб выбранні Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР

Вярхоўны Савет Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік **пастанаўляе:**

Выбраць Прэзідыум Вярхоўнага Савета СССР у наступным саставе:

СТАРШЫНЯ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

Брэжнеў Леанід Ільіч — дэпутат ад Бауманскай выбарчай акругі гор. Масквы.

НАМЕСНІКІ СТАРШЫНІ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР:

Арганаў Мікалай Мікалаевіч — дэпутат ад Краснаярскай — Ленінскай выбарчай акругі Краснаярскага краю;

Каротчанка Дзям'ян Сяргеевіч — дэпутат ад Днепрапятроўскай выбарчай акругі Украінскай ССР;

Казлоў Васіль Іванавіч — дэпутат ад Магілёўскай выбарчай акругі Беларускай ССР;

Насрыдзінава Ядгар Садыкаўна — дэпутат ад Андзіжанскай сельскай выбарчай акругі Узбекскай ССР;

Шарыпаў Ісагалі — дэпутат ад Джамбулскай выбарчай акругі Казахскай ССР;

Дзацэнідзе Георгій Самсонавіч — дэпутат ад Сухумскай сельскай выбарчай акругі Грузінскай ССР;

Іскендэраў Мамед Абдул аглы — дэпутат ад Хачмаскай выбарчай акругі Азербайджанскай ССР;

Палецкіс Юстас Ігнавіч — дэпутат ад Цельшайскай выбарчай акругі Літоўскай ССР;

Кодзіца Іван Сяргеевіч — дэпутат ад Целенешцкай выбарчай акругі Малдаўскай ССР;

Калнберзін Ян Эдуардавіч — дэпутат ад Маскоўскай выбарчай акругі гор. Рыгі Латвійскай ССР;

Кулатаў Турабай — дэпутат ад Тактагульскай выбарчай акругі Кіргізскай ССР;

Рахматаў Мірзо — дэпутат ад Таджыкабадскай выбарчай акругі Таджыкскай ССР;

Арушанян Шмавон Мінасавіч — дэпутат ад Кіраваканскай сельскай выбарчай акругі Армянскай ССР;

Байрамаў Нурберды — дэпутат ад Куйбышаўскай выбарчай акругі Туркменскай ССР;

Мюрысеп Аляксей Аляксандравіч — дэпутат ад Пярнускай выбарчай акругі Эстонскай ССР.

САКРАТАР ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР

Геаргадзе Міхаіл Парфір'евіч — дэпутат ад Зестафонскай выбарчай акругі Грузінскай ССР.

ЧЛЕНЫ ПРЭЗІДЫУМА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР:

Абрамаў Рыгор Рыгоравіч — дэпутат ад Краснагорскай выбарчай акругі Маскоўскай вобласці;

Ахунава Турсуной — дэпутат ад Чыназскай выбарчай акругі Узбекскай ССР;

Будзённы Сямён Міхайлавіч — дэпутат ад Шапятоўскай выбарчай акругі Украінскай ССР;

Варашылаў Клімент Яфрэмавіч — дэпутат ад Кашырскай выбарчай акругі Маскоўскай вобласці;

Гамзатаў Расул Гамзатавіч — дэпутат ад Буйнакскай выбарчай акругі Дагестанскай АССР;

Дзёмічаў Пётр Нілавіч — дэпутат ад Дзяржынскай выбарчай акругі гор. Масквы;

Кавун Васіль Міхайлавіч — дэпутат ад Бяршадскай выбарчай акругі Украінскай ССР;

Картавых Аляксандр Рыгоравіч — дэпутат ад Новакузнецкай — Цэнтральнай выбарчай акругі Кемераўскай вобласці;

Казлоў Фрол Раманавіч — дэпутат ад Кіраўскай выбарчай акругі гор. Ленінграда;

Кунаеў Дзінмухамед Ахмедавіч — дэпутат ад Алма-Ацінскай — Кастрычніцкай выбарчай акругі Казахскай ССР;

Мазураў Кірыл Трафімавіч — дэпутат ад Мінскай гарадской — першай выбарчай акругі Беларускай ССР;

Нурыеў Зія Нурыевіч — дэпутат ад Стэрлітамацкай гарадской выбарчай акругі Башкірскай АССР;

Падгорны Мікалай Віктаравіч — дэпутат ад Кіеўскай — Ленінскай выбарчай акругі Украінскай ССР;

Смірнова Дар'я Паўлаўна — дэпутат ад Краснапрэсненскай выбарчай акругі гор. Масквы;

Табееў Фікрат Ахмеджанавіч — дэпутат ад Чыстапольскай выбарчай акругі Татарскай АССР;

Толсцікаў Васіль Сяргеевіч — дэпутат ад Выбаргскай выбарчай акругі Ленінградскай вобласці.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. БРЭЖНЕЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль.
24 красавіка 1962 г.

У ПРЭЗІДЫУМЕ САЮЗА ПІСЬМЕННІКАЎ БССР

Адбылося пасяджэнне прэзідыума Саюза пісьменнікаў БССР.

Прэзідыум абмеркаваў кандыдатуры на атрыманне рэспубліканскіх прэмій імя Янкі Купалы і Якуба Коласа за лепшыя творы літаратуры і мастацтва.

Сёлета адбудзецца Усесаюзная нарада маладых літаратараў. Разглядалася пытанне аб удзеле ў ёй беларускіх пісьменнікаў.

У члены саюза прыняты празаік Уладзімір Дамашэвіч, паэт Фёдар Яфімаў і крытык Віктар Каваленка.

Затрымалася сёлета вясна, а цяпер наганяе прапушчанае. І ўжо тут толькі паспявай за ёю.
Поўным ходам ідзе сяўба ў калгасе «Сцяг камунізма» Лунінецкага раёна. Магутная тэхніка працуе на палях. Сёлета тут, як і ва ўсіх гаспадарках раёна, значна пашыраюцца пасевы цукровых буракоў. 100 гектараў лепшых тарфянікаў адвялі ім у калгасе.
Лепшы механізатар калгаса камуніст Іван Міхайлавіч Заступневіч аддае веды і ўменне, каб правесці сяўбу высакаякасна.

Фота Л. ЭЙДЗІНА.

ПАСТАНОВА ВЯРХОЎНАГА САВЕТА СССР
Аб утварэнні Урада СССР — Савета Міністраў Саюза ССР

Вярхоўны Савет Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік **пастанаўляе:**

Утварыць Урад Саюза ССР — Савет Міністраў СССР у наступным саставе:

Старшыня Савета Міністраў Саюза ССР — **Хрушчоў** Мікіта Сяргеевіч.

Першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР — **Касыгін** Аляксей Мікалаевіч.

Першы намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР — **Мікаян** Анастас Іванавіч.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, Старшыня Дзяржаўнага навукова-эканамічнага савета Савета Міністраў СССР — **Засядзька** Аляксандр Фёдаравіч.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, Старшыня Дзяржаўнага камітэта нарыхтовак Савета Міністраў СССР — **Ігнатаў** Мікалай Рыгоравіч.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, Старшыня Дзяржплана СССР — **Новікаў** Уладзімір Мікалаевіч.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР, Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па каардынацыі навукова-даследчых работ — **Руднеў** Канстанцін Мікалаевіч.

Намеснік Старшыні Савета Міністраў СССР — **Усцінаў** Дзмітрый Фёдаравіч.

Старшыня Камісіі Прэзідыума Савета Міністраў СССР па знешнеэканамічных пытаннях — міністр СССР — **Лясечка** Міхаіл Аўксенцьевіч.

Міністр замежнага гандлю СССР — **Патолічаў** Мікалай Сямёнавіч.

Міністр марскога флоту СССР — **Бакаеў** Віктар Георгіевіч.

Міністр шляхоў зносін СССР — **Бешчаў** Барыс Паўлавіч.

Міністр сярэдняга машынабудавання СССР — **Слаўскі** Яфім Паўлавіч.

Міністр будаўніцтва электрастанцый СССР — **Новікаў** Ігнат Трафімавіч.

Міністр транспартнага будаўніцтва СССР — **Кажэўнікаў** Яўген Фёдаравіч.

Міністр вышэйшай і сярэдняй спецыяльнай адукацыі СССР — **Ялюцін** Вячаслаў Пятровіч.

Міністр геалогіі і аховы нетраў СССР — **Сідарэнка** Аляксандр Васільевіч.

Міністр аховы здароўя СССР — **Курашоў** Сяргей Уладзіміравіч.

Міністр замежных спраў СССР — **Грамыка** Андрэй Андрэевіч.

Міністр культуры СССР — **Фурцава** Кацярына Аляксееўна.

Міністр абароны СССР — **Маліноўскі** Радзіён Якаўлевіч.

Міністр сувязі СССР — **Псурцаў** Мікалай Дзям'янавіч.

Міністр сельскай гаспадаркі СССР — **Пысін** Канстанцін Георгіевіч.

Міністр фінансаў СССР — **Гарбузоў** Васіль Фёдаравіч.

Старшыня Камісіі дзяржаўнага кантролю Савета Міністраў СССР — **Янюцін** Георгій Васільевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па пытаннях працы і заработнай платы — **Волкаў** Аляксандр Пятровіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па прафесіянальна-тэхнічнай адукацыі — **Зелянко** Генрых Іосіфавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па радыёвяшчанню і тэлебачанню — **Харламаў** Міхаіл Аверкіевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па аўтаматызацыі і машынабудаванню — міністр СССР — **Кастаусаў** Анатоль Іванавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па авіяцыйнай тэхніцы — міністр СССР — **Дзяменцьеў** Пётр Васільевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па абароннай тэхніцы — міністр СССР — **Смірноў** Леанід Васільевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па радыёэлектроніцы — міністр СССР — **Калмыкоў** Валерый Дзмітрыевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па электроннай тэхніцы — міністр СССР — **Шокін** Аляксандр Іванавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па суднабудаванню — міністр СССР — **Бутома** Барыс Яўстаф'евіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па хіміі — **Фёдараў** Віктар Сцяпанавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па чорнай і каляровай металургіі — міністр СССР — **Байко** Усевалад Яфімавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па паліўнай прамысловасці — міністр СССР — **Мельнікаў** Мікалай Васільевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па лясной, цэлюлозна-папяровай, дрэваапрацоўчай прамысловасці і лясной гаспадарцы — міністр СССР — **Арлоў** Георгій Міхайлавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па выкарыстанню атамнай энергіі — **Петрасьянц** Андронік Мелконавіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па справах будаўніцтва — **Грышманаў** Іван Аляксандравіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па знешніх эканамічных сувязях — **Скачкоў** Сямён Андрэевіч.

Старшыня Дзяржаўнага камітэта Савета Міністраў СССР па культурных сувязях з зарубежнымі краінамі — **Раманоўскі** Сяргей Калістратавіч.

Старшыня Камітэта дзяржаўнай бяспекі пры Савеце Міністраў СССР — **Сямічасны** Уладзімір Яфімавіч.

Старшыня Усесаюзнага аб'яднання Савета Міністраў СССР «Саюзсельгастэхніка» — **Кучумаў** Павел Сяргеевіч.

Першы намеснік Старшыні Дзяржплана СССР — міністр СССР — **Дымшыц** Веніямін Эмануілавіч.

Першы намеснік Старшыні Дзяржплана СССР — міністр СССР — **Рабікаў** Васіль Міхайлавіч.

Намеснік Старшыні Дзяржплана СССР — міністр СССР — **Зотаў** Васіль Пятровіч.

Намеснік Старшыні Дзяржплана СССР — міністр СССР — **Строкін** Мікалай Іванавіч.

Начальнік Галоўнага ўпраўлення рыбнай гаспадаркі пры Дзяржплане СССР — міністр СССР — **Ішкоў** Аляксандр Акімавіч.

Першы намеснік старшыні Дзяржаўнага камітэта нарыхтовак Савета Міністраў СССР — міністр СССР — **Карніец** Леанід Раманавіч.

Першы намеснік старшыні Дзяржаўнага навукова-эканамічнага савета Савета Міністраў СССР — міністр СССР — **Гарагляд** Аляксей Адамавіч.

Намеснік старшыні Дзяржаўнага навукова-эканамічнага савета Савета Міністраў СССР — міністр СССР — **Ціханаў** Мікалай Аляксандравіч.

Начальнік Галоўнага ўпраўлення газавай прамысловасці пры Савеце Міністраў СССР — міністр СССР — **Картуноў** Аляксей Кірылавіч.

Старшыня праўлення Усесаюзнага банка фінансавання капітальных укладанняў — міністр СССР — **Караваеў** Георгій Аркадзьевіч.

Старшыня праўлення Дзяржаўнага банка СССР — **Каровушкін** Аляксандр Канстанцінавіч.

Начальнік Цэнтральнага статыстычнага ўпраўлення пры Савеце Міністраў СССР — **Староўскі** Уладзімір Ніканавіч.

У адпаведнасці з артыкулам 70 Канстытуцыі СССР у састаў Савета Міністраў СССР уваходзяць Старшыні Саветаў Міністраў саюзных рэспублік па пасадзе:

Старшыня Савета Міністраў РСФСР — **Палянскі** Дзмітрый Сцяпанавіч.

Старшыня Савета Міністраў Украінскай ССР — **Шчарбіцкі** Уладзімір Васільевіч.

Старшыня Савета Міністраў Беларускай ССР — **Кісялёў** Ціхан Якаўлевіч.

Старшыня Савета Міністраў Узбекскай ССР — **Курбанаў** Рахманкул.

Старшыня Савета Міністраў Казахскай ССР — **Дауленаў** Салькен.

Старшыня Савета Міністраў Грузінскай ССР — **Джавахішвілі** Гіві Дзмітрыевіч.

Старшыня Савета Міністраў Азербайджанскай ССР — **Аліханаў** Энвер Назаравіч.

Старшыня Савета Міністраў Літоўскай ССР — **Шумаускас** Мацеюс Юозавіч.

Старшыня Савета Міністраў Малдаўскай ССР — **Дзіордзіца** Аляксандр Філіпавіч.

Старшыня Савета Міністраў Латвійскай ССР — **Рубен** Віталій Пятровіч.

Старшыня Савета Міністраў Кіргізскай ССР — **Мамбетаў** Болат.

Старшыня Савета Міністраў Таджыкскай ССР — **Кахараў** Абдулахад.

Старшыня Савета Міністраў Армянскай ССР — **Качынян** Антон Ервандавіч.

Старшыня Савета Міністраў Туркменскай ССР — **Аналіеў** Абды Аналіевіч.

Старшыня Савета Міністраў Эстонскай ССР — **Клаусон** Вальтэр Іванавіч.

Старшыня Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР Л. БРЭЖНЕЎ.

Сакратар Прэзідыума Вярхоўнага Савета СССР М. ГЕАРГАДЗЕ.

Масква, Крэмль.
25 красавіка 1962 г.

«Космас-3», «Космас-4»...

24 красавіка 1962 года ў Савецкім Саюзе зроблен паспяховы запуск на арбіту чарговага штучнага спадарожніка Зямлі «Космас-3». На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура, прызначаная для працягу даследаванняў касмічнай прасторы ў адпаведнасці з праграмай, аб'яўленай ТАСС 16 сакавіка гэтага года.

Палёт спадарожніка праходзіць па арбіце, блізкай да разліковай.

* * *

26 красавіка 1962 года ў Савецкім Саюзе быў ажыццёўлен паспяховы запуск штучнага спадарожніка Зямлі «Космас-4». На спадарожніку ўстаноўлена навуковая апаратура, прызначаная для працягу даследаванняў касмічнай прасторы ў адпаведнасці з праграмай, аб'яўленай ТАСС 16 сакавіка г. г.

Паводле папярэдніх даных, спадарожнік выведзен на арбіту, блізкую да разліковай.

Аналіз першых атрыманых даных паказвае, што ўстаноўленая на спадарожніку апаратура працуе нармальна.

Назіранне за спадарожнікам і прыём тэлеметрычнай інфармацыі праводзяцца наземнымі пунктамі каманднa-вымяральнага комплексу, размешчанымі на тэрыторыі Савецкага Саюза.

Маладыя работніцы гомельскай абутковай фабрыкі «Праца» камсамолкі О. Іваноўская, А. Макарэвіч, А. Чванькова і М. Іўкіна з'яўляюцца актывістамі ў правядзенні культурна-масавых мерапрыемстваў. Яны не раз выязджалі з канцэртамі ў падшэфны калгас «Вясёлка» Веткаўскага раёна. Па ініцыятыве камсамольцаў на фабрыцы створаны народны магазін. Дзяўчаты па чарзе становяцца за прылавак. Праводзіць масавыя мерапрыемствы актывістам дапамагае гарадская бібліятэка імя А. Герцэна. Разам з работнікамі бібліятэкі на фабрыцы былі праведзены канферэнцыі чытачоў, літаратурны вечар. Наш няштатны фотакарэспандэнт В. Старчанкаў гэты здымак зрабіў у чытальнай зале гарадской бібліятэкі імя А. Герцэна, калі сяброўкі О. Іваноўская, А. Макарэвіч, А. Чванькова і М. Іўкіна з дапамогай бібліятэкара М. Раскінай (у цэнтры) рыхтаваліся да правядзення літаратурнага дыспуту на тэму «У чым наша шчасце?»

ЦАРЭЎНА ПАД ЗАМКОМ

А. УЛАДЗІМІРАВА

«ЦЯЖКАЯ штука сталець...» — так і назвала сваё сачыненне дзесяцікласніца 21-й сярэдняй школы горада Мінска Валя Буланая. Вось яно:

«Цяжка, нават немагчыма сказаць, што хвалюе мяне зараз, аб чым я думаю, таму што хвалюе мяне ўсё і думаю я аб усім, аб чым даведваюся.

Першы палёт чалавека ў космас, адкрыццё новай элементарнай часцінкі, расстрэл алжырскіх патрыётаў, падзеі ў Албаніі, новы нумар «Юности» і «Комсомолки», спектаклі, кнігі, фільмы, пуск буйнейшай домны ў краіне, музыка, палотны Рэпіна і Левітана, — усё, усё, што адбываецца ў свеце, творы літаратуры і мастацтва.

Але самае галоўнае — людзі. Усё зроблена па волі чалавека, усё вучыць нас разумець людзей, самога сябе, шукаць і знаходзіць сваё месца ў жыцці.

У маім жыцці, у маім характары ёсць многа супярэчнасцей. І гэта можа здацца дзіўным, але гэта так. Людзі не ведаюць, што я думаю, аб чым мару. Яны бачаць, што я раблю, і я здаюся ім зусім іншым чалавекам. Я не ведаю, калі гэта пачалося. Прыблізна да восьмага класа я адчувала, думала, рабіла адно і тое ж, усё здавалася зразумелым. Але потым, асабліва ў дзевятым класе, калі пачалося вытворчае навучанне, мае ўяўленні аб жыцці пачалі прыходзіць у супярэчнасць. Рабочы, які вучыў мяне, усяго на пяць гадоў старэйшы за мяне. Скончыў дзесяць класаў, паступаў у інстытут, не папаў і пайшоў на завод. Мы сталі з ім добрымі сябрамі. У нас было многа агульных думак і разважанняў. Ён добры чалавек, але неяк дзіўна, не па-камсамольску разважае. Прычым, прыводзіць такія факты, ад якіх я проста бянтэжуся.

Я люблю сваю Радзіму, сваю зямлю! Мая запаветная мара — [illegible]

кія сумненні, што баішся кожнага свайго слова, учынку. Правільна ці не? Так ці не так? Калі ў такі час я пішу сачыненне, то атрымліваецца такая лухта, што сорамна чытаць.

Мне здаецца, каб пазбавіцца гэтага, трэба шукаць у жыцці штосьці галоўнае. Тады ўсё стане зразумелым. І мне становіцца страшна, што я або ніколі не зразумею або зразумею гэтае галоўнае занадта позна. Я сама не ведаю, чаму напісала такое сачыненне. Я магла б напісаць і іншае, светлае і раданае. І яно таксама было б праўдай. І абодва яны ёсць ва мне.

Але, калі я пачала пісаць сачыненне, у мяне быў такі настрой, што я не магла напісаць інакш. Усё іншае было б няпраўдай».

...ЧЫРВОНЫ аловак настаўніцы толькі зрэдку прайшоўся па разлінаваных лістках, зняў лішнюю коску, правёў падобную на хвалю лінію пад словам «лухта». Няма граматычных памылак. Няма і адзнакі пад сачыненнем. Пустое белае поле там, дзе, звычайна, стаяць «пяцёркі», «чацвёркі» і «тройкі», адразу насцярожвае. Настаўніца не рашылася паставіць адзнаку пад гэтым сачыненнем-споведдзю. Так і ўяўляеш сабе яе з чырвоным алоўкам: узняла руку, апусціла, зноў узняла, неяк асабліва, па-настаўніцку, паківала галавой і, нарэшце, рашуча адсунула разлінаваныя ліст- [illegible] гавораць, што знайсці такую мяжу, гэта і значыць стаць дарослым. Але знайсці так, каб не збядніць мары і не ачарніць сапраўднасці. Тонкая гэта штука і цяжкая, калі верыць Валі Буланай — аўтару сачынення... Не ведаю, ці вераць іншыя. Дарослыя людзі сапраўды рэдка гавораць паміж сабой на гэтыя тэмы. А я памятаю, як у юнацтве сама доўга і пакутліва шукала гэтую мяжу, як усё звычайнае здавалася шэрым, як самы маленькі штрышок несправядлівасці, няшчырасці ў характарах і паводзінах знаёмых і блізкіх людзей, выклікаў цэлую буру пратэсту. І яшчэ памятаю. У шостым класе гэта было. Аднойчы наша любімая настаўніца Алена Васільеўна не прыйшла на ўрок. Назаўтра ў класе з'явілася дырэктар школы, прапусціўшы паперадзе невысокую маладую жанчыну з рэдзенькімі рыжаватымі кудзеркамі.

— Знаёмцеся. Ваша новая выкладчыца літаратуры, — сказала дырэктар. — Дзе Алена Васільеўна? Яна аказалася ворагам народа...

І шосты «А» аб'явіў байкот. Два тыдні толькі адзін выдатнік, ціхі і паслухмяны хлопчык, акуратна па званку заходзіў у клас. Клаў на парту падручнікі... Не ведаю, чаму іменна мяне палічылі «арганізатарам» гэтага байкоту. Але аднойчы мой бацька, стары камуніст, чалавек, якому я бязмежна верыла і якога моцна любіла, моўчкі зайшоў у пакой, зняў рамень і ўпершыню ў сваім жыцці... Не памятаю, ці засталіся шрамы на целе. Затое ў душы... Адным словам, назаўтра ўсе мы зноў сядзелі за партамі. Настаўнікі неяк асабліва лагодна ўсміхаліся, быццам хацелі задобрыць нас ці, можа, заглушыць у сабе пачуццё нейкай віны. А бацька мой доўга яшчэ не адважваўся паглядзець мне проста ў вочы. Нават цяпер я не магу ўспамінаць пра тыя дні спакойна. Горкі, як палын, быў першы ўрок жыцця, атрыманы ад дарослых. Сэнс яго, здавалася, быў толькі адзін: хавай свае пачуцці.

Якое гэта шчасце, што Валі Буланай і яе аднагодкам не прыдзецца атрымліваць такія ўрокі! Але супярэчнасці жыцця, няхай у іншай форме, ставяць і перад імі свае праблемы і загадкі, свае вялікія і малыя пытальнікі. Семнаццацігадовы чалавек разважае аб жыцці... І якімі б наіўнымі, з пункту гледжання дарослых, ні здаваліся яго пачуцці і вывады — абмінуць іх, не заўважыць, не разабрацца ў прычынах, будзе нечым большым, чым лёгкадумнасцю, асабліва для тых, каму даручана выхоўваць.

ПРЫЗНАЮСЯ, размова з дырэктарам школы, у якой вучыцца Валя Буланая, не проста расчаравала, а здзівіла і засмуціла. Размова была кароткая, на калідоры. Дырэктар нават не запрасіў у кабінет і ўсім выглядам яўна даў зразумець: размаўляць аб сачыненні Буланай ён лічыць справай нікому не патрэбнай і наогул...

— ...Буланую трэба перавыбраць. Сакратар камітэта камсамола яна дрэнны, не задавальняе нас.

І тут жа ў школе я пачула яшчэ раз словы, якія заўсёды мяне абураюць. Гаворацца яны звычайна з лёгкім уздыхам і ханжаскім смуткам у вачах. І гучаць на дзіва аднастайна, з веку ў век: «Не такая цяпер моладзь пайшла... Вось мы ў свой час...» Хочацца крыкнуць, нават грымнуць кулаком па стале, пачуўшы гэту старую і вечна хлуслівую песню! Пачуўшы з вуснаў настаўніка! А ці знаёмы вам яшчэ слоўцы-ярлыкі, што з лёгкай рукі нейкага ханжы даволі моцна прыляпіліся да нашай моладзі, прынамсі,

(Заканчэнне на 4-й стар.)

Жыве ў вёсцы інтэлігент

ДОМ, ДЗЕ ЦЯБЕ ЧАКАЮЦЬ

Янка ТАРАСАЎ.

У свой час у вёсцы Пархімкавічы, якая расцягнулася амаль на кіламетр, не было клуба. Асеннімі і зімовымі вечарамі людзі збіраліся ў якой-небудзь прасторнай хаце. Хлопцы раскінуць на стале зашмальцаваныя карты і рэжуцца ў падкіднога дурня «з высадкай і на інтэрас». Гэта значыць, хто прайграе, той гарэлку ставіць. А дзе гарэлка, там, вядома, сваркі і бойкі.

А жанчыны? Збіўшыся ля печы ў цесны гуртон, расказваюць яны байкі пра дзіўную варажбітку, што з'явілася ў суседняй вёсцы, пра «цудадзейную» крыніцу, вада з якой памагае ад розных хвароб. Хто верыць у гэта, хто не верыць, але слухаюць усе. Трэба ж як-небудзь бавіць час.

Асабліва людныя былі такія «вячоркі» ў хаце калгасніцы Ганны Бальшаковай.

Зайшоў неяк сюды на аганёк і настаўнік мясцовай школы Сямён Аркадзьевіч Аксельрод. Сустрэлі яго ветліва, як звычайна сустракаюць настаўніка ў кожнай сялянскай хаце. Хлопцы — карты па кішэнях, бутэлькі — пад стол. А гаспадыня паставіла крэсла, змахнула ручніком:

— Сядайце, дарагім госцем будзеце.

Сеў настаўнік. Услухаўся ў гаворку жанчын. А потым непрыкметна для ўсіх уключыўся ў яе.

— Вось вы тут казалі пра цудадзейную крыніцу ў Слаўгарадскім раёне. Ведаю я пра яе.

Жанчыны насцярожыліся. А настаўнік расказаў, як папы дзеля ўласнай карысці стварылі легенду пра «цуд» звычайнай крыніцы і нажываюцца на даверлівасці веруючых.

— Нават фільм выпушчаны пра Слаўгарадскую крыніцу. У ім выкрываюцца байкі пра яе «святасць», — расказваў настаўнік.

— Цікава было б паглядзець тую карціну, — пачуліся галасы.

— А я пагавару ў раённым аддзеле культуры, каб у нашай вёсцы паказалі яе, — паабяцаў Сямён Аркадзьевіч.

Размова непрыкметна перайшла на падзеі ў нашай краіне і за яе межамі, пасля перакінулася на свае калгасныя справы.

— А вы часцей да нас заходзьце, — прасіла гаспадыня ад імя ўсіх прысутных, калі настаўнік стаў развітвацца.

У гэтую ноч Сямён Аркадзьевіч доўга не мог заснуць. Ён адчуваў і сваю, сельскага інтэлігента, вялікую віну ў тым, што людзі не могуць культурна правесці свой вольны час. І ў настаўніка-камуніста з'явілася думка: а што, калі гэтыя, як іх тут называюць, «вячоркі», ператварыць у нешта цікавае і змястоўнае? Што, калі ў звычайнай сялянскай хаце стварыць Дом агітатара?

Ён вынес гэтую прапанову на абмеркаванне партыйнага сходу. Камуністы падтрымалі. Юрый Якаўлевіч Бразгаль, Дзмітрый Анісімавіч Гурэвіч і Фёдар Мікалаевіч Лысенка пагадзіліся праводзіць гутаркі. Ахвотна згадзілася пусціць у свой дом людзей для такой добрай справы Ганна Бальшакова.

Паступова гутаркі на палітычныя, навуковыя, сельскагаспадарчыя тэмы зацікавілі калгаснікаў. Усё больш і больш людзей стала прыходзіць на яркае святло Дома агітатара. Вялікі пакой калгасніцы ўжо не мог змясціць усіх, хто хацеў паслухаць гутарку. Пачалі думаць, дзе яшчэ стварыць новыя дамы агітатара. Памяшканні знайшліся. Свае хаты для гэтай мэты прапанавалі Агафія Юхнавец і Кацярына Сямёнава, у якіх раней адбываліся вячоркі. Арына Манкевіч, даведаўшыся пра тое, што ў вёсцы ствараюцца новыя дамы агітатара, сама прыйшла да Сямёна Аркадзьевіча і з крыўдай сказала:

— Што ж вы мяне абыходзіце? Ці мая хата горшая ў вёсцы?

Хутка ў Пархімкавічах пачалі працаваць чатыры дамы агітатара. Амаль усе жыхары вёскі ахвотна наведваюць іх.

Для работы кожнага Дома агітатара вызначан пэўны дзень на тыдні. Распрацаван план гутарак. Кожны раз калгаснікі чакаюць ад агітатараў штосьці новае, цікавае. І кожная новая гутарка не падобная на папярэднюю.

Палюбілася калгаснікам калектыўнае чытанне мастацкіх твораў. Агітатары пасля гутарак чыталі «Узнятую цаліну» М. Шолахава, «Як гартавалася сталь» М. Астроўскага, паэмы і вершы Я. Купалы і Я. Коласа, творы І. Шамякіна, Я. Брыля, нарысы пра перадавікоў калгаснай вёскі.

Асабліва многа працуюць дамы агітатара ў гэтыя дні. Што больш за ўсё цікавіць цяпер калгаснікаў? Гістарычныя рашэнні XXII з'езда партыі і сакавіцкага Пленума ЦК КПСС. І агітатары расказваюць аб праграме будаўніцтва камунізма ў нашай краіне, аб планах, якія партыя намеціла па ўздыму сельскай гаспадаркі.

Не так даўно адбылася вялікая размова аб маральным кодэксе будаўніка камунізма. Прасторны пакой у доме Агафіі Юхнавец запоўнілі калгаснікі. Перад тым, як пачалася гутарка, людзі чыталі свежы «Баявы лісток», разглядалі нагляднуго агітацыю, падрыхтаваную загадчыкам сельскай бібліятэкі, камсамольцам Яўгенам Манкевічам.

На стале ляжалі кніжкі з перасоўнай бібліятэкі. Гэта таксама ініцыятыва бібліятэкара. У яго ёсць свой актыў кнігаНошаў. Маладыя калгаснікі Мікола Зорын і Уладзімір Ільін падбіраюць па заяўках калгаснікаў кнігі ў сельскай бібліятэцы, і нясуць іх у дамы агітатараў.

Кожны тыдзень выпускаюцца «Баявыя лісткі». Вось і ў свежым лістку былі цікавыя навіны. Даярка Ганна Юхнавец надаіла за месяц па 210 кілаграмаў малака ад кожнай замацаванай за ёю каровы. Гэта добры запеў да выканання гадавога абавязацельства даяркі — 2 800 кілаграмаў ад кожнай каровы. Калгаснік Пятро Ліпаўка, які працуе на вывазцы ўгнаенняў, зрабіў за дзень пяць рэйсаў.

Перадавікі, пра якіх ішла гаворка ў «Баявым лістку», таксама завіталі ў Дом агітатара. Іх шчыра віншавалі.

А вось Рыгор Мароз і Іван Пусташылаў адводзілі вочы ад людзей. Іх пакрытыкавалі ў «Баявым лістку». Першага за тое, што дрэнна адрамантаваў трактар, другога — за прыхільнасць да гарэлкі.

Пачалася гутарка. Яе праводзіў Іван Рыгоравіч Шухта. Тэма гутаркі хвалюе ўсіх. Чалавек чалавеку — друг, таварыш і брат! Які глыбокі сэнс у гэтых словах! Прыкметы новага, камуністычнага ва ўзаемаадносінах паміж людзьмі становяцца ўсё больш адчувальнымі. Цяжка аднаму — суседзі, уся вёска прыйдзе на выручку. Па прыклады агітатару далёка хадзіць не трэба. Будаваў калгаснік Мікола Давыдовіч дом. Папрасіў трох сваіх бліжэйшых суседзяў памагчы. А раніцай, у выхадны дзень, прыйшло чалавек трыццаць. З сякерамі, піламі, рубанкамі.

— На якую гэта работу сабралася столькі людзей? — здзівіўся Давыдовіч.

— Да цябе, Мікола, прыйшлі. Памагчы хату скласці.

Дом вырас хутка, як грыб пасля дажджу.

— Чым жа вам аддзякаваць, людзі добрыя? — расчулена гаварыў Мікола Давыдовіч.

— А мы не за плату, а пасуседску, па-чалавечы. Як гаворыць партыйная праграма: адзін за ўсіх, усе за аднаго.

Усе памятаюць і другі выпадак. У хату калгасніцы Ганны Пустaшылавай прыйшло цяжкае гора. Раптоўна памёр яе муж. Засталася яна з трыма малымі дзецьмі. Роспач ахапіла жанчыну, што ж яна будзе рабіць адна без кармільца? Рашыла выехаць з калгаса ў Клімавіцкі раён, дзе жыла яе маці. Але не пакінулі жанчыну ў бядзе калгаснікі. Памаглі і парадай і справай. Цеплынёй сваіх сэрцаў аблегчылі яе гора. І калі прыехала маці па Ганну Пусташылаву, дачка адказала:

— Не, не паеду, матуля. Усе людзі тут для мяне блізкія і родныя.

Зрабіць чалавеку дабро, адвесці бяду ліхую — становіцца нормай паводзін, жыццёвай патрэбаю жыхароў вёскі Пархімкавічы. І ў выхаванні гэтых выдатных маральных якасцей будаўніка камунізма немалую ролю адыгралі дамы агітатараў.

Пакуль агітатар праводзіў гутарку і адказваў на шматлікія пытанні слухачоў, кінамеханікі-аматары Юрый Бразгаль і Віктар Петрусёў падрыхтавалі да работы вузкаплёначны кінапраектар. На экране — фільм «Лёс чалавека».

Кіно стала нязменным спадарожнікам у рабоце дамоў агітатараў. Да кожнай гутаркі падбіраюцца адпаведныя фільмы. У сталіцы нашай Радзімы Маскве праходзіў XXII з'езд партыі, і фільм «Маскоўскі Крэмль» дапаўняў гутарку пра гэтую падзею. Ішла гарачая размова аб рэспубліканскай нарадзе работнікаў сельскай гаспадаркі, аб парадах, якія даваў на гэтай нарадзе Мікіта Сяргеевіч Хрушчоў, і фільмы «Кукуруза ў Беларусі», «Майстры вырошчвання цукровых буракоў» як бы падмацоўвалі словы агітатара.

...Прамільгнуў апошні кадр хвалюючага фільма «Лёс чалавека», а людзі не разыходзяцца. Яны ўсё яшчэ знаходзяцца пад уражаннем гутаркі і фільма, гамоняць, не змаўкаюць.

Устанавілі электрапрайгравальнік. Самыя лепшыя свае пласцінкі прынеслі Марыя Ільіна і Тацяна Кісялёва. Атрымаўся добры канцэрт. А загадчык сельскай бібліятэкі расказаў вельмі прыемную навіну:

— Самадзейныя артысты нашага калгаснага клуба рыхтуюць спецыяльную праграму для дамоў агітатара. Драмгуртон паставіць аднаактоўку «Цуд» на атэістычную тэму. Вольга Верабʼёва, Ганна Ільіна, Мікола Манкевіч і Ілья Лугаўцоў праспяваюць і станцуюць пад акампанемент баяніста Уладзіміра Ільіна. А я выступлю з мастацкім чытаннем.

Амаль да поўначы гарэлі агні ў вокнах Дома агітатара. Развітваючыся, Іван Рыгоравіч Шухта сказаў:

— У наступны раз адбудзецца гутарка пра царкоўныя «цуды». Хімічныя рэактывы пакажуць вам, як рабілі гэтыя «цуды» папы. Гутарку будзе праводзіць Дзмітрый Анісімавіч Гурэвіч.

У свой час у агіткалектыве нямала было спрэчак аб тым, ці варта замацоўваць за кожным Домам агітатара пэўнага чалавека для правядзення гутарак і рашылі: не, не трэба. Кожны агітатар мае схільнасць да якой-небудзь галіны ведаў і ў ёй адчувае сябе найбольш дасведчаным. Напрыклад, Фёдар Лысенка добра ведае сельскагаспадарчую вытворчасць. Іван Шухта зарэкамендаваў сябе ў вёсцы знаўцам у пытаннях міжнароднага жыцця. У Дзмітрыя Гурэвіча вельмі яркія і пераканальныя атрымліваюцца гутаркі на атэістычныя тэмы. Пасля адной з такіх гутарак слухачы аднадушна вырашылі хадайнічаць аб закрыцці царквы ў вёсцы Дварэц, куды некаторыя з іх і самі хадзілі. А хто можа захапляюча расказаць пра штучныя спадарожнікі Зямлі, аб асваенні космасу? Вядома, Юрый Бразгаль. Як паказаў вопыт, такая «спецыялізацыя» мае шмат пераваг. Агітатары праводзяць гутаркі больш кваліфікавана, з глыбокім веданнем справы.

Дамы агітатара сталі апорнымі пунктамі партыйнай арганізацыі, сапраўднымі асяродкамі культуры на вёсцы.

Цяпер калгас пабудаваў добры брыгадны клуб. Ці не будзе ён перашкаджаць дзейнасці дамоў агітатара? Не, хутчэй будзе дапаўняць яе.

Уся работа пархімкавіцкіх агітатараў цесна звязана з жыццём брыгады, калгаса, з перспектывамі развіцця сельскай гаспадаркі сваёй арцелі. Летась у калгасе імя Дзяржынскага вырасцілі нядрэнны ўраджай. Збожжавых сабралі па 12 цэнтнераў з гектара, бульбы па 120 цэнтнераў, зялёнай масы кукурузы па 400 цэнтнераў. На кожныя 100 гектараў зямлі атрымана па 240 цэнтнераў малака і па 44 цэнтнеры мяса. Але ці ўсе рэзервы выкарыстаны? Гэтае пытанне гучыць на кожным вечары ў дамах агітатара. «Не, не ўсе», — адказваюць калгаснікі. І яны разам шукаюць нявыкарыстаныя рэзервы, уносяць прапановы.

Ярка гараць агні ў дамах агітатараў у вёсцы Пархімкавічы. Яны сталі тымі цэнтрамі, дзе нараджаецца новае, перадавое. І няхай больш будзе такіх агнёў!

Кіраўскі раён.
Магілёўская вобласць.

МУЗЕЙНАЯ ЦІШЫНЯ Ў МАЙСТЭРНІ

Звычайна скульптар Фёдар Фёдаравіч Зільберт, тэхнолаг керамічнага цэха майстэрань Мастацкага фонду БССР, сустракаючы гасцей з прыемнасцю паказвае ім апошнія мадэлі статуэтак, вазачак, дэкаратыўных талерак, расказвае аб сваіх вопытах з каляровымі эмалямі. Цяпер жа за сталом сядзеў пахмурны, маўклівы чалавек і рабіў нейкія свае невясёлыя разлікі.

— Чым гэта вы заняты?

— А, так, — махнуў ён рукою. — Ці пра ўсё раскажаш? Чуеце, якая цішыня ў нас?

Сапраўды, было вельмі ціха ў майстэрні. Раней вось тут у два рады сядзелі вясёлыя, гаваркія людзі. Простыя карычневыя кавалкі гліны пад іх рукамі ператвараліся ў цудоўныя творы арыгінальнай формы і дзіўных колераў. Цяпер сталы пустыя. Не рухаюцца ганчарныя кругі, высахлі губкі...

— Што здарылася? — пытаемся.

— Патухлі печы абпальвання. Пажарнікі забаранілі, — пахмурна адказаў Фёдар Фёдаравіч.

— Даўно?

— Вось ужо тры месяцы.

— А ў вас жа былі электрычныя печы?

Фёдар Фёдаравіч уздыхнуў:

— Загадчык майстэрань ніяк не можа дастаць новую спіраль. Я за гэты час ужо моцна надакучыў усім сваімі просьбамі і патрабаваннямі, але ўсё дарэмна. Дырэктара Мастацкага фонду ў нас да гэтага часу няма. Летась змянілася мусіць васемнаццаць дырэктараў. Работай нашых майстэрань ніхто не займаецца па-сапраўднаму. У нас цяпер ляжыць пяць тысяч неабпаленых вырабаў — гэта для Масквы. Масква заказала яшчэ тысячы керамічных вырабаў. Але хто дасць загад перарабляць печы? Дырэктара ж у нас няма. Зараз мы пакуем керамічныя рэчы для Літвы. Просяць нашу кераміку Ленінград, Масква, яна разыходзіцца і праз нашы магазіны. Паглядзіце, вось мы зрабілі новыя ўзоры.

Фёдар Фёдаравіч некалькі ажывіўся, калі паказваў новыя рэчы, малюнкі. Тут і арыгінальныя сувеніры з цудоўнымі абагуленымі малюнкамі, і кубачкі для кавы своеасаблівай формы, і маленькія скульптуры ільнаводкі, рабочага, негрыцянкі, дзяўчыны. Мастакі добра ўлічылі асаблівасць матэрыялу, патрабаванні сучаснага густу. Іменна сучаснасць характэрная для гэтых работ.

На паліцах гумарыстычна выгінаюць свае спіны маленькія стылізаваныя забаўкі. Вось керамічная брошка, пацеркі, вялікія дэкаратыўныя вазы, насценныя талеркі. Як вясёлка, ззяюць рознакаляровыя пробы глазуры.

У майстэрні павінны рабіцца прыгожыя рэчы на радасць людзям. Тут патрэбна сканцэнтраваць усю эксперыментальную работу па пошуках новых узораў керамічных вырабаў і ўвасабленню творчых задум. Наперадзе многа работы. Нашы вуліцы чакаюць, каб іх упрыгожылі. Сцены нашых магазінаў, кінатэатраў, інстытутаў патрабуюць каляровых маёлік.

Чаму ж кіраўніцтва Мастацкага фонду БССР не клапоціцца пра дзейнасць сваёй майстэрні, чаму дагэтуль нельга знайсці нейкія спіралі і перарабіць печы, каб яны зноў пачалі працаваць?

Калі ж парушыцца ў майстэрні музейная цішыня?

В. ГОВАР.

А. Пупко за работай над дэкаратыўнай вазай.

РАЗБЯР З ІВЯНЦА

Многа ў нашай рэспубліцы таленавітых самадзейных разбяроў, скульптараў, мастакоў. Ёсць яны і на Брэстчыне. Хто, напрыклад, не ведае старэйшага івянецкага разбяра па дрэву і майстра самадзейнай скульптуры Апалінарыя Фларыянавіча Пупко? Гэты чалавек шмат чаго пабачыў і зведаў на сваім вяку. Ён быў сведкам цяжкага дарэвалюцыйнага жыцця, адчуў на сваёй спіне прыгнёт белапольскіх паноў.

Як жывыя паўстаюць у памяці А. Пупко незабыўныя сустрэчы з М. В. Фрунзе. Бясстрашны рэвалюцыянер-ленінец, праводзячы ў маі 1916 года па заданню бальшавіцкай партыі агітацыйна-падпольную работу сярод салдат Заходняга фронту, жыў на кватэры ў народнага ўмельца. Гаспадар дома не раз тады выконваў розныя даручэнні М. Фрунзе. Вобраз слаўнага барацьбіта за народнае шчасце, які на ўсё жыццё застаўся ў сэрцы мастака, быў потым увасоблены ім у арыгінальных скульптурных творах.

Майстар разьбы па дрэву добра выканаў партрэты В. Дуніна-Марцінкевіча, польскага паэта А. Міцкевіча, зрабіў некалькі дэкаратыўных ваз, на якіх адлюстраваны вобраз Ф. Дзяржынскага.

Многія тэмы для сваіх мастацкіх твораў івянецкі разбяр бярэ непасрэдна з жыцця. «Неяк задумаў я, — расказвае А. Пупко, — зрабіць партрэт беларускага селяніна дарэвалюцыйнага часу. Зрабіў яго, здаецца, удала. І вось аднойчы прыходзіць да мяне ў майстэрню група студэнтаў. Агледзелі ўважліва майго дзецюка і кажуць: «Несцерка дый годзе!»

Сапраўды, Несцерка: шырокі твар, валявы падбародак. А ў вачах жартаўлівасць, шчырая беларуская прастата.

Цікавыя па сваёй задуме і арыгінальныя па выкананню дзве апошнія работы А. Пупко — «З вялікай лыжкай ды ў камунізм» і «Птушніца».

Глядзіш на самабытныя творы івянецкага майстра і радуешся таму, з якім умельствам і харaством яны зроблены, колькі вынаходлівасці і выдумкі ўклаў у іх аўтар.

Ул. ІВАНОЎ,
А. СТАВЕР.

«Несцерка».

«Птушніца».

«З вялікай лыжкай ды ў камунізм».

НАШ НАРОДНЫ

Народны пісьменнік Беларусі М. Ц. Лынькоў.

Фота Ул. Крука.

Народны! Колькі ў гэтым слове найвялікшага сэнсу. Гэтага звання можа ўдастоіцца толькі той, хто заўсёды ішоў і ідзе крок у крок са сваім народам, хто аддае яму ўвесь свой запал і талент, жыве ягонымі інтарэсамі, радасцямі і крыўдамі, чыё сэрца суладна б'ецца з сэрцам мільёнаў.

Нам, пісьменнікам і малодшага і старэйшага пакаленняў, радасна было чытаць Указ Прэзідыума Вярхоўнага Савета БССР аб наданні годнасці Народнага пісьменніка Міхаілу Ціханавічу Лынькову. Калі ў думках акінуць позіркам жыццёвы і творчы шлях пісьменніка, тое, што ён зрабіў за свой немалы век, дык быццам глянеш у вялікае люстра самога жыцця, у якім выразна адбіліся шматлікія падзеі нашай эпохі.

Пісьменніка стварае час. Ён як бы клапоціцца пра тое, каб людзі ў стагоддзях не забылі таго, што дзеелася. А час, у якім пачаў сваё творчае жыццё Міхаіл Ціханавіч, гэтакі вялікі, гэтакі імклівы, што для таго, каб адлюстраваць найвыразнейшыя праявы яго, патрэбен вялізны талент, патрэбен такі розум, які мог бы беспамылкова разабрацца ў складанасці жыцця, вызначыць асноўнае, вядучае, што пойдзе ў будучыню, і паказаць яго. І калі прасачыць ад першай кніжкі пісьменніка «Апавяданні», якая выйшла ў 1927 годзе, да шматтомнай эпапеі «Векапомныя дні», дык няцяжка заўважыць, што пісьменнік засярадкоўваў сваю творчую ўвагу іменна на тым галоўным, характэрным, чым жыў і жыве наш народ, з чым ён ідзе ў вялікую дарогу камуністычнай будучыні. Першыя гады рэвалюцыі, бітвы грамадзянскай вайны, усталяванне новых, савецкіх парадкаў, нараджэнне новага чалавека ў працэсе барацьбы — вось што хвалявала пісьменніка ў далёкія дваццатыя гады. Пра ўсё гэта ён пісаў ад чыстай душы. Ды і не дзіва: сам пісьменнік прайшоў франты грамадзянскай вайны, сам, можна сказаць, клаў цаглінку за цаглінкай у падмурак новага свету. Баец Чырвонай Арміі, народны настаўнік, ён ведаў інтарэсы і запатрабаванні народа.

Гады чатыры таму назад мне давялося быць у вёсцы Ліпінічы Будакашалёўскага раёна. Пра многае гаварыў я з людзьмі. Але я не ведаў, што ў гэтых самых Ліпінічах на пачатку рэвалюцыі настаўнічаў Міхаіл Ціханавіч Лынькоў, і нехта з калгаснікаў з гонарам мне нагадаў:

— І ў нас у Мінску ёсць свой пісьменнік.

— Хто? — здзівіўся я, ведаючы, што сярод пісьменнікаў нікога з Ліпініч няма.

— Як хто? А Міхася Лынькова хіба вы не ведаеце?

— Дык ён жа не ў Ліпінічах нарадзіўся.

— Мала што не ў Ліпінічах... Але ён наш. Яшчэ юнаком у нас працаваў за настаўніка, і мы яго лічым сваім.

— Ён жа пра нас і піша.

— Што ён пра вас піша?

— О, калісьці была праява...

І мне расказалі, як калісьці ў пачатку трыццатых гадоў да Ліпініч дайшоў раман пісьменніка «На чырвоных лядах». Ліпінічане чыталі яго з захапленнем. Адзін з іх пазнаў сябе ў вобразе адмоўнага героя, і [illegible] скупіць усе кніжкі, якія прыйшлі ў вясковую краму. І скупіў. Але кніжкі ўсё роўна пайшлі па людзях. Толькі смеху на сябе нахапаў чалавек.

Лынькова ў Ліпінічах ведаюць і шануюць, як свайго пісьменніка не толькі людзі старэйшага веку, але і моладзь. Расказы пра тое, як у тыя далёкія гады [illegible] працаваў тут пісьменнік, перадаюцца з пакалення ў пакаленне, як своеасаблівы фамільны гонар ліпінічан: Ды хіба толькі ліпінічан! І ў Свержані на Рагачоўшчыне, і ў Бабруйску — усюды, дзе б ні быў, дзе б ні працаваў пісьменнік, ён пакінуў пасля сябе добрую славу. Таму людзі, як наш Міхаіл Ціханавіч, не забываюцца. Вельмі ж многа добрага ён зрабіў і робіць людзям, а людская памяць [illegible] здабыткі.

Пра сапраўднага пісьменніка не [illegible] творч[illegible] цалка[illegible] вай г[illegible] раў с[illegible] хапле[illegible] з сам[illegible]

Талент Міхася Лынькова ўсеабдымны. [illegible]

Не так даўно на экранах кіно з'явіўся выдатны фільм, пастаўлены па аповесці Лынькова «Міколка-паравоз». Пранікнёная, шчырая літаратурная першаснова твора дала магчымасць стварыць цудоўны твор кінамастацтва.

Раман-эпапею Міхася Лынькова «Векапомныя дні» можна з поўным правам назваць энцыклапедыяй жыцця і барацьбы беларускага народа супраць фашысцкіх акупантаў. На тэму партызанскай барацьбы ў нашай літаратуры напісана нямала. Але калі б не было «Векапомных дзён», наколькі б бяднейшай была наша літаратура, наколькі б мы менш ведалі пра тыя векапомныя дні. Пісьменнік сапраўды разгарнуў перад чытачом эпапею ўсенароднага змагання з лютым ворагам, [illegible]

[illegible]

нададзена высокая годнасць Народнага пісьменніка БССР — гэта прызнанне вялізных заслуг яго перад народам, гэта яшчэ адно прызнанне поспехаў нашай роднай літаратуры. І мне здаецца, што я выкажу думку ўсіх чытачоў і паклоннікаў таленту пісьменніка, калі павіншую яго з гэтым высокім званнем, якое ён апраўдаў і апраўдвае сваёй творчасцю, сваім жыццём і працай на карысць народа. Дык няхай жа не старэе магутны талент нашага народнага, усімі горача любімага пісьменніка Міхаіла Ціханавіча Лынькова.

Раман САБАЛЕНКА.

Падзеі Факты Навіны

□ Днямі адбылася гарадская канферэнцыя бібліятэчных работнікаў Мінска. Удзельнікі канферэнцыі абмеркавалі пытанні паляпшэння прапаганды матэрыялаў XX з'езда КПСС у бібліятэках горада. Загадчыца гарадской бібліятэкі імя Янкі Купалы Л. Паграбная, загадчыца бібліятэкі Дзяржаўнага універсітэта Р. Любіна, загадчыца бібліятэкі Мінскага трактарнага завода Ф. Цырліна і іншыя расказалі аб формах і метадах работы бібліятэк па прапагандзе матэрыялаў гістарычнага з'езда.

□ Камсамольцы і моладзь аддзялення саўгаса «Гарадзец» у вёсцы Заходы Шклоўскага раёна пад кіраўніцтвам Віктара Праўлоцкага падрыхтавалі цікавы канцэрт мастацкай самадзейнасці. З ім самадзейныя артысты выступілі не толькі ў Заходах, але і ў іншых аддзяленнях саўгаса.

У праграме канцэрта — песні савецкіх кампазітараў, беларускія народныя танцы «Лявоніха» і «Крыжачок», сатырычныя куплеты на мясцовыя тэмы, а таксама сольныя нумары.

Такія канцэрты ўдзельнікі мастацкай самадзейнасці далі і ў вёсках Крывель, Слабодка, Акунёўка.

Удзельнікі мастацкай самадзейнасці рыхтуюць праграму новага канцэрта, які пакажуць 1 Мая.

□ Кампазітары рэспублікі наладзілі некалькі творчых сустрэч з моладдзю сталіцы. У клубе фабрыкі імя Тэльмана, політэхнічным інстытуце, Доме культуры будтрэста № 1 адбыліся вечары, у якіх прынялі ўдзел кампазітары Я. Цікоцкі, Д. Камінскі, І. Кузняцоў, Р. Шырма. Яны расказалі аб развіцці беларускай музыкі, аб новых творах, якія напісаны за апошні час.

АБ ЛЮДЗЯХ ХАРОШЫХ...

Дзесяць год працуе бібліятэкаркай Л. Макарэнка. Іванаўская сельская бібліятэка Крычаўскага раёна, якой яна загадвае, лепшая у Магілёўскай вобласці. Летась ёй прысвоена ганаровае званне «Лепшая бібліятэка вобласці», а сама загадчыца ўзнагароджана Ганаровай граматай Міністэрства культуры і Рэспубліканскага камітэта прафсаюза работнікаў культуры.

Звыш пяцісот чытачоў у гэтай бібліятэцы. Гэтага здолела дабіцца Л. Макарэнка і члены савета бібліятэкі.

П. ШАЎЦОЎ.

* * *

На мадэльным участку Мінскага завода аўтаматычных ліній пачала працаваць грамадская бібліятэка. Ініцыятар яе заснавання — сакратар камсамольскай арганізацыі ўчастка А. Шэлест. Ён аддаў у грамадскую бібліятэку многа ўласных кніг. Па некалькі тамоў мастацкай літаратуры прынеслі Ул. Рысявец, Я. Сільвяструк, Ул. Герасімчук і многія іншыя. Каля ста кніг выдзеліла для ўчастка бібліятэка заўкома.

В. МЫСЛІВЕЦ,
мадэльшчык Мінскага завода аўтаматычных ліній.

У ЗНАК ДРУЖБЫ

Грузінскае выдавецтва дзіцячай і юнацкай літаратуры «Накадулі» («Крыніца») выпусціла зборнік апавяданняў пісьменнікаў Беларусі для дзяцей. Складальнік зборніка Алесь Есакоў падабраў творы разнастайныя па тэматыцы і па пісьменніцкаму почырку. Дзіцячая літаратура Беларусі багатая. Сярод аўтараў дзіцячых апавяданняў у пасляваенныя гады з'явіліся новыя імёны таленавітай моладзі. Шкада, што многія з іх, з-за абмежаванасці выдавецкага плана, не ўвайшлі ў гэты зборнік. Але ўжо і тое, што ёсць у ім, дасць магчымасць чытачам братняй рэспублікі меркаваць аб багацці творчых сіл беларускай літаратуры.

У зборніку змешчаны апавяданні Я. Коласа, Зм. Бядулі, Я. Бяганскай, Я. Брыля, Ю. Багушэвіча, В. Вольскага, М. Гамолкі, І. Грамовіча, І. Гурскага, П. Кавалёва, Ус. Краўчанкі, М. Лынькова, Я. Маўра, І. Мележа, А. Міронава, А. Пальчэўскага, П. Рунца, Т. Хадкевіча, К. Чорнага, А. Якімовіча.

Жывы і вобразны лад апавядання аднаго са старэйшых дзіцячых пісьменнікаў Янкі Маўра добра адлюстраваны ў перакладзе М. Нанеішвілі. У невялікай навеле «Шчасце», якую хутчэй можна аднесці да апавяданняў «аб дзецях для дарослых», перакладчыку ўдалося захаваць шчыры тон аўтара, яго цёплы гумар, светлую бадзёрую ўсмешку, якая асвятляе ўвесь твор.

Іншыя прыёмы мастацкай выразнасці ўласцівы класіку беларускай літаратуры Якубу Коласу. У зборніку дадзена толькі адно невялікае яго апавяданне «Сустрэча» (у арыгінале яно называецца «Сустрэча з ворагам»). Дакладная і лаканічная фраза Я. Коласа, яго сціслая і разам з тым гранічна выразная манера адлюстравання ўмела перададзены ў грузінскім тэксце.

Перакладчыкі Л. Хучуа і Е. Кудуа тонка адчуваюць інтанацыйны малюнак арыгінала, яго ўнутранае жыццё. Адзін з лепшых іх перакладаў — казка Алеся Якімовіча «Браты Лазавыя». Народная аснова гэтага твора, яго самабытная форма і вобразнасць перададзены з паэтычнай сілай. Вельмі натуральна і рытмічна гучаць рыфмаваныя радкі песень у тэксце казкі.

Удалы і пераклад Б. Арэвадзе апавядання М. Гамолкі «Ленінскі мост», а таксама К. Чубінішвілі навелы М. Лынькова «Васількі».

Ва ўступным артыкуле А. Есакоў даў кароткі нарыс развіцця беларускай дзіцячай літаратуры, характарызуючы творчасць аўтараў зборніка.

Вядома, не ўсё ў гэтым зборніку ў роўнай меры ўдалося перакладчыкам, ёсць некаторыя хібы, але вельмі добра, што такая кніга з'явілася. Гэта — яшчэ адно сведчанне дружбы паміж нашымі народамі.

Тамара ЦУЛУКІДЗЕ.

Беларускія апавяданні. (На грузінскай мове). Выдавецтва «Накадулі». Тбілісі, 1961.

Перапіска з пісьменнікамі

Вучні Дварышчанскай сярэдняй школы Хойніцкага раёна завялі перапіску з беларускімі пісьменнікамі Петрусём Броўкам і Іванам Мележам. У сваіх пісьмах школьнікі расказваюць пісьменнікам пра вучобу, пра тое, што ў школе створаны музей Ул. І. Леніна, карцінная галерэя «Беларускі жывапіс» і куток, прысвечаны беларускім пісьменнікам.

Пятрусь Броўка і Іван Мележ прыслалі вучням падарункі: свае творы, партрэты. Адбыўся збор піянерскай дружыны, прысвечаны беларускай літаратуры і мастацтву.

Талачын сёння. Раённы Дом культуры.

Фота І. ШЫШКО.

НА ГАСТРОЛІ Ў ПОЛЬШЧУ

У Польскую Народную Рэспубліку выехала на гастролі група майстроў мастацтва Беларусі. У яе саставе — народныя артысты Беларускай ССР салісты Дзяржаўнага тэатра оперы і балета Т. Ніжнікава, Л. Бражнік, заслужаныя артысты Беларускай ССР В. Крыкава, Г. Мартынаў, артысты Т. Малашонак, Э. Чахоўскі, салістка Беларускай дзяржаўнай філармоніі Л. Шубіна, піяніст І. Палівода, цымбаліст, лаўрэат VI фестывалю студэнтаў і моладзі В. Бурковіч, баяніст Ул. Болатаў, жанглёр А. Дудкін, майстры спорту СССР акрабаты А. і М. Туманавы.

Беларускія артысты пазнаёмяць польскіх гледачоў з вакальнымі, інструментальнымі творамі беларускіх кампазітараў. Будуць паказаны — адажыо з балета «Князь-возера» В. Залатарова, хабанера з балета «Мара» кампазітара Я. Глебава, народныя танцы.

У гастрольную праграму ўключаны таксама арыі з опер Расіні, Гуно, Кабалеўскага, песні савецкіх кампазітараў, інструментальныя творы Баха, Агінскага, Хачатурана і іншых. Праграму дапоўняць нумары жанглёраў, акрабатаў.

Майстры мастацтва Беларусі прабудуць у брацкай краіне паўтара месяца, дадуць канцэрты ў гарадах, на прамысловых прадпрыемствах, у сельскай мясцовасці.

Акадэмічны тэатр выступае на калгаснай сцэне

У прасторным клубе калгаса імя Фалько Дзяржынскага раёна Беларускі дзяржаўны акадэмічны тэатр імя Янкі Купалы паказаў спектакль па п'есе А. Астроўскага «Позняе каханне». У ім былі заняты народны артыст БССР С. Бірыла, народная артыстка рэспублікі С. Станюта, заслужаныя артысты рэспублікі В. Краўцоў і З. Браварская.

Артысты Акадэмічнага тэатра падтрымліваюць з працаўнікамі сяла пастаянную сувязь. Выезды ў раённыя цэнтры, калгасы і саўгасы трывала ўвайшлі ў практыку творчага калектыву. Ужо ў гэтым годзе ім пастаўлена на сельскай сцэне звыш 40 спектакляў.

У дні вясенне-летніх палявых работ калектыў тэатра вырашыў паказаць на сяле 50 спектакляў.

Сярод кніг

«ВЕДАЎ АДЗІН Я...»

Барыс БУР'ЯН

«Ведаў адзін я...» — гэтымі словамі заканчвае Барыс Сачанка апавяданне «Слова пра маці». Яны зусім не выпадковыя. І стасуюцца, на маю думку, не толькі да таго, што апісана аўтарам менавіта ў гэтым апавяданні. Уся новая кніжка маладога празаіка «Барвы ранняй восені» прасякнута імкненнем зразумець нанава тое шматграннае і часамі супярэчлівае жыццё, у якое ўступаюць яго юныя героі. На старонках больш пяцідзесяці апавяданняў і дзвюх аповесцей людзі і падзеі ўспрымаюцца пераважна вачыма і сэрцам аднаго чалавека. Яго можна ўмоўна назваць «лірычным героем» аўтара. Ён аднагодак Барыса Сачанкі, чалавек аднаго з ім лёсу.

Дзяцінства і юнацтва — гэта, вобразна кажучы, тыя прыступкі лесвіцы, па якіх мы ўзнімаемся да вышыні, адкуль перад намі адкрываецца складаны свет. У кожнага наступае час, калі трэба прымаць пэўныя самастойныя рашэнні. Тады і пачынае чалавек паглыблена і зацікаўлена пазнаваць навакольнае жыццё і самога сябе. Ён прыслухоўваецца да ўласных думак і разважанняў. Тое, што здарылася з ім і ўразіла яго, абуджае ў душы жаданне ўсё зразумець на падставе асабістага вопыту. Успомнім, як Л. Н. Талстой у «Отрочестве» зазначаў: «...я не думаў ужо аб пытанні, што займала мяне, а думаў пра тое, пра што я думаў». Калі ты ўваходзіш у імклівае жыццё, у табе самім нешта мяняецца (бывае нават вельмі рашуча) — у характары, у поглядзе на людзей і на час, у светаадчуванні.

Жаданне маладога чалавека ў першыя гады самастойнага жыцця зразумець самога сябе і навакольную рэчаіснасць узбагачае яго каштоўным, патрэбным, часам, і цяжкім скарбам: ён робіцца «эмацыянальна-пісьменным» і пранікліва чулым да грамадскай сутнасці з'яў і чалавечых узаемаадносін.

Герой шмат якіх твораў Б. Сачанкі ў кнізе «Барвы ранняй восені» жыве якраз гэтым жаданнем. Ён сустракае людзей і ацэньвае іх учынкі, каб зразумець, што такое жыццё, якое яно і чаму такое.

Пакуль што малады пісьменнік выступае даследчыкам аднаго толькі характару — свайго «лірычнага героя». Бывае, што той нават і не прысутнічае ў творы, як, напрыклад, у апавяданнях «Смерць невядомага», «Без назвы» або «Ніхто не ведае...» Але ўсё роўна чытачы ўспрымаюць адлюстраваную ў кнізе рэчаіснасць нібы праз тое люстра, якое трымае перад сабою ён, апавядальнік і «лірычны герой».

Ужо адно гэта надае кнізе пэўную своеасаблівасць. Гартаеш яе з цікавасцю, часам з хваляваннем. Быццам перад табою выдатны дзённік таленавітага і ўдумлівага юнака, які не толькі занатоўвае сустрэчы і размовы, выпадкі і настроі, а і шукае разам з табою адказ на «вечныя пытанні».

У аповесці «Мальвіна» яны сфармуляваны зусім прастолінейна. Герой прызнаецца: «Я ішоў у парк і стаяў там, ахоплены одумам. Чаму вось так заўсёды ў прыродзе і жыцці: аднаму дык аж надта густа ўсякай дабраты, а другому зусім нічога. Узяць хаця б здольнасці, красу, розум... А ці нельга падзяліць так, каб усе мелі пароўну ўсяго. Ад каго гэта залежыць?..»

Звернем увагу на гэтыя «заўсёды» і «ўсе» — яны не выпадковыя і абагульняюць многае. Крыху далей той жа герой думае пра сляпога дзетдомаўца Кузьму, зноў абагульняючы вобраз няшчаснага юнака, і гаворыць у множным ліку: «Я праходзіў міма няшчасных, і сэрца ў мяне сціскалася ад жалю — хто гэта так бязлітасна карае людзей яшчэ змалку, не даўшы спазнаць ім нават радасці?..»

Прыблізна вось такія пытанні сустракаюцца амаль у кожным творы з кнігі «Барвы ранняй восені» — то выказаныя на поўны голас, то схаваныя ў так званым падтэксце. Калі аўтар і яго герой пачынаюць шукаць адказу на іх, дык робіцца зразумелай і назва ўсяго зборніка твораў Б. Сачанкі. Асенні тужлівы настрой заўчаснай змораннасці і суму пануе ў пафасе кнігі. Пісьменнік прымушае свайго героя часцей за ўсё прымаць удзел або быць сведкам ці выслухоўваць такія гісторыі жыцця, якія надаюць чалавеку даволі горкі вопыт. Перачытайце яшчэ раз пытанні, якія займаюць усю ўвагу юнака з аповесці «Мальвіна», што працытаваны вышэй. Яны гучаць адцягнена. Гэта — «увогуле». Абстрактна.

Б. Сачанка — мастак назіральны, шчодры на фарбы, на дэталі, пры дапамозе якіх ён раскрывае абстаноўку. Усё ў яго творах па вонкавых прыкметах адбываецца ў наш час: у Вялікую Айчынную вайну і пасля перамогі. Дзеючыя асобы — гэта партызаны і паліцаі, настаўнікі і калгаснікі, студэнты і вясковыя хлапчукі. Яны змагаюцца, працуюць, вучацца, любяць, гуляюць. І аўтар разам са сваім героем пільна ўглядаецца ў іх паводзіны, каб зрабіць для сябе нейкія вельмі важныя высновы.

Якія ж яны, тыя высновы?

Відаць, таму, што пытанні былі ў пэўнай ступені агульныя, спрадвечныя, дык і вывады з назіранняў таксама адцягненыя, абстрактныя. Юнак, галоўны герой Б. Сачанкі, пазнае, што ў жыцці ёсць «дабро» і ёсць «зло»: адданасць і здрада, шчодрасць і скваппнасць, каханне і каварства, адвага і баязлівасць... Бываюць вельмі высакародныя і сціплыя людзі, але бываюць і агідныя стварэнні. Часцей за ўсё аўтар засяроджвае позірк свайго героя на апошніх, падкрэсліваючы, што на зямлі яшчэ шмат дрэннага, пачварнага, і на гэта нельга забывацца. Чытачы падзяляюць такую думку. Але яны ідуць у сваіх разважаннях далей — чаму існуе зло?

«Сяброў у мяне не было, — прызнаецца герой «Мальвіны». — Мне здавалася, што ўсе (зноў «усе»! — **Б. Б.**) задавакі, хвалькі і ані не лепшыя за Ігара Берастоўскага... Ігар пісаў вершы і слаў іх у рэдакцыі. Адтуль прыходзілі лісты... Як толькі што, выцягне з нагруднай кішэні цэлы жмут і давай тыцкаць у твар:

— Хто ты? Дурны, як бот. А мне вось самі рэдактары пісьмы шлюць.

Са мной Ігар нават гаварыць не хацеў — лічыў мяне проста вясковым хамутом».

Гэта — школьнік. А вось настаўнік Харытон Рафаілавіч. «Казалі, што перад вайной ён знарок адсек сабе на правай руцэ пальцы, каб не ўзялі ў армію. Цяпер ён тыцкаў куксаю кожнаму і гугнявіў, выклікаючы да дошкі:

— Ну, а што ведаеш ты?..

І толькі бадай да аднаго Ігара Берастоўскага Харытон Рафаілавіч звяртаўся не на «ты».

— Ці не хацелі б выказаць вы свае думкі па ўзнятаму пытанню? — звычайна звяртаўся ён да сына старшыні райвыканкома».

Герою здавалася, што ўсе, хто вучыцца разам з ім, «задавакі» і «хвалькі». Выкладчык гісторыі і сын старшыні райвыканкома «тыцкалі» кожнаму. Яны — духоўныя пачвары. Такіх не павінна быць у нашым грамадстве. І такіх, як дзядзька Хаім, цётка Цыля і яе сын Борух, у доме якіх жыве на кватэры герой аповесці, — яны таксама агідныя людзі. Патрэбны нейкія моцныя ветры, каб асвяжыць паветра ў гэтай сям'і і ў гэтай школе. Правільна! Аднак — чаму яны, гэтыя «ўсе» такія?

Хай не думае Барыс Сачанка, быццам мы задаём яму таксама пытанне «ўвогуле», дзеля цікаўнасці. Такіх «чаму», калі чытаеш «Барвы ранняй восені», узнікае шмат. Чаму нікчэмныя балбатуны сельскі настаўнік Язэп Антонавіч і бухгалтар арцелі Антон Язэпавіч паводзяць сябе горш за свіней, і аўтар пасля таго, як паказаў гэта з дапамогай сакавітых сатырычных фарбаў, толькі ўздыхае і дае апавяданню красамоўную назву «Ну і людзі!»? Чаму вартаўнік сельскай базы Лейба, крыху падобны да «герояў» яўрэйскіх анекдотаў, расказвае пра пагібель сваёй сям'і ад рук балахоўцаў і раптам прызнаецца: «Я зразумеў, што астаўся жыць. І горка заплакаў, бо ў мяне не было грошай, не было сям'і...»? Цяжка называць чалавекам таго, хто аднолькава плача па грашах і па родных дзецях!.. Чаму апавяданне, што носіць такую важкую назву «У жыцці», прысвечана таму, як чалавека падпаілі выпадковыя спадарожнікі і потым абрабавалі, пакінуўшы ў лесе без вопраткі? Герой, праўда, знаходзіць людзей, якія бескарысліва даюць яму тое-сёе, каб ён апранутым дабраўся дадому. Такім чынам, «у жыцці» ёсць увогуле зладзеі і ёсць увогуле высакародныя. Няўжо гэта і ўсё, што хацеў сказаць чытачам аўтар?

Мастак слова — гэта даследчык людскіх характараў. Ён не абмяжоўваецца тым, што напамінае нам толькі пра існаванне ў жыцці дабра і зла. Яму належыць па-мастацку асэнсаваць, чаму яны існуюць, дзе карэнні, што жывяць іх. Тады пісьменнік набліжаецца да буйных абагульненняў, стварае тыповыя характары. Тады ён дае грамадскую і сацыяльную ацэнку чалавечай годнасці. Відаць, мы паўтараем тое, што агульнавядома і што зразумела самому Б. Сачанку ў тэорыі. Варта «праверыць алгебрай гармонію», зірнуць на свае творы «свежым вокам» і падумаць, ці не затрымліваецца ён на подступах да вялікай мастацкай прозы. Магчыма, яму будзе ясна, што мала, напрыклад, толькі сцвердзіць (пераканаўча і вобразна) прыгажосць і велiч матчынага сэрца, здольнага на самаахвярны ўчынак, які натхнёна апяваецца ў своеасаблівай легендзе-паданні «Слова пра маці». Мабыць, ён пераканаецца, наколькі цьмяная сімволіка апавядання «Без назвы...» Яму трэба зразумець, чаму ў яго «пішацца» так.

Другая кніга Барыса Сачанкі даволі вялікая па аб'ёму — дзесяць аркушаў. У ёй творы разнастайныя па жанрах: ад гумарыстычнай замалёўкі, накшталт «Недаверу», да псіхалагічнай аповесці «Палон». Аднак, прачытаўшы ўсе 325 старонак, чытачы не запамінаюць характараў. У аўтара адважныя партызаны «ўвогуле». Маці «ўвогуле». Дзівакі і маральныя пачварыны «ўвогуле». І катэгорыі дабра і зла дадзены «ўвогуле».

Кніга «Барвы ранняй восені» хутчэй за ўсё выглядае зборнікам цікавых, часамі трагічных і часамі дзіўных выпадкаў: у жыцці ўсялякае бывае і ёсць розныя людзі. Сапраўдны мастак у выпадковых з'явах раскрывае агульныя заканамернасці сучаснага жыцця. Напомнім адну параду Кузьмы Чорнага, які раіў маладым пісьменнікам «зварочваць увагу на паглыбленне ідэйнасці. Гэта значыць, каб створаныя аўтарам характары мелі большае значэнне ў жыцці, каб іх літаратурнае выяўленне ішло ў справе большых падзей, каб была большая значымасць і актуальнасць тых вывадаў, якія чытач робіць з кожнага твора». Вось чаго пакуль што нестае таму, што піша Б. Сачанка. Гэта трывожыць. Чалавек ён таленавіты, пра багацце яго моўных сродкаў варта было б напісаць спецыяльна. Нам жа хацелася звярнуць увагу пісьменніка на вельмі істотную хібу ў яго цяперашніх літаратурных пошуках. Хіба зразумелая, бо і тут, як і ў першай сваёй кніжцы, ён выступіў маладым аўтарам з усім дадатным і памылковым, што бывае ўласціва тым, хто пачынае вялікі шлях у свет значных і змястоўных мастацкіх вобразаў і ідэй.

У Беларускім тэатры оперы і балета адбылася прэм'ера оперы С. Пракоф'ева «Заручаны ў манастыры». Рэжысёр-пастаноўшчык новага спектакля — Д. Смоліч, дырыжор — Т. Каламійцава, мастак — Я. Чамадураў, балетмайстар — А. Андрэеў. У спектаклі заняты лепшыя салісты opernай трупы.

НА ЗДЫМКУ: Т. ШЫМКО ў ролі Луізы і В. ГЛУШАКОЎ ў ролі дон Антоніо.

Фота Ул. Крука.

ПАКУЛЬ ТАТА АБЕДАЕ... Фотаэцюд М. ЖАЛУДОВІЧА.

Падзеі, факты, навіны

□ З поспехам прайшлі ў Карэльскай АССР камерныя канцэрты артыстаў Беларускай дзяржаўнай філармоніі. Заслужаны артыст БССР цымбаліст А. Астраменні, лаўрэат Беларускага конкурсу вакалістаў Т. Лук'янава, чытальніца А. Надзіна, канцэртмайстар А. Старык выступілі перад працоўнымі Беламорска, Петразаводска, Сегежа, Ківача, Вяртсіля, Сартавала, Лахдэнпох'я, металургамі гарадскога пасёлка Надвоіцы.

Усяго беларускія артысты наладзілі ў Карэльскай АССР дзевяць канцэртаў.

□ Камічную оперу І. Штрауса «Цыганскі барон» паказаў працоўным гарадскога пасёлка «Печы» калектыў Беларускага дзяржаўнага ордэна Леніна Вялікага тэатра оперы і балета. У спектаклі прынялі ўдзел С. Друкер, Т. Шымко, А. Шаўнявец, В. Ганчарэнка, А. Руганай, М. Шахаў, В. Чарнабаеў і іншыя. Дырыжыраваў І. Абрамс.

□ Вялікую цікавасць у аматараў віяланчэльнага мастацтва сталіцы выклікаў канцэрт заслужанага артыста РСФСР, лаўрэата міжнародных конкурсаў Д. Шафрана. Вядомы савецкі віяланчэліст у суправаджэнні Беларускага дзяржаўнага сімфанічнага аркестра пад кіраўніцтвам заслужанага артыста рэспублікі В. Дубройскага выканаў канцэрты Шумана і Мійо для віяланчэлі з аркестрам і сімфонію-канцэрт савецкага кампазітара С. Пракоф'ева.

□ У Доме культуры гарадскога пасёлка Дамачова Брэсцкага раёна адбылася канферэнцыя чытачоў па раману Тараса Хадкевіча «Даль палявая». Канферэнцыю адкрыла загадчыца Дамачоўскай сельскай бібліятэкі М. Гаўлюцкая. Свае думкі аб рамане выказалі настаўнікі Е. Рашчанка, А. Шаран, хатняя гаспадыня В. Мальковіч, вучаніца 11-га класа Вера Бялізон, загадчык раённага аддзела культуры М. Ярашэнка і інш.

У рабоце канферэнцыі прыняў удзел Тарас Хадкевіч. Ён расказаў прысутным аб стане сучаснай беларускай літаратуры, аб сваёй рабоце і творчых планах.

СЛАВА ІСЛАНДСКАЙ САГІ

У гісторыі сусветнай літаратуры даўно ўмацавалася слава ісландскіх саг. Маленькі астраўны народ, насельніцтва якога можа размясціцца на адной вуліцы сучасных гарадоў-гігантаў, завяшчаў славу найбольш таленавітага стваральніка і руплівага ахоўніка гераічнага эпасу.

Добрых 700 год жывуць ісландскія гераічныя сагі, яны не ператварыліся ў экспанаты музеяў, не пасцінелі і не пакрыліся пылам стагоддзяў. Народныя ісландскія сагі, якія вывучаюцца ў школах і вышэйшых навучальных установах свету як неперасягненыя помнікі эпасу ранняга еўрапейскага сярэдневякоўя, сталі на востраве нечым большым, чым слаўная літаратурная традыцыя. Героіка і паэзія, гуманізм і сатырычная горыч саг увайшлі ў плоць і кроў народа, адбіліся на яго нацыянальным характары.

Многае, вельмі многае не толькі ў мінулым, але і ў цяперашнім жыцці ісландцаў нельга зразумець без іх арыгінальнай літаратуры. Гэта красамоўна паказвае творчасць Халдара Лакснеса, якому спаўняецца 60 год.

Пачатак яго папулярнасці адносіцца да часу святкавання тысячагоддзя ісландскага альтынга, якое адзначалася ў 1930 годзе. Тады ж патрыёты Ісландыі пераканаліся, што ні паэты — выказнікі ідэй каталіцкага месіянства, ні песняры «новага асваення краіны людзьмі справы» не дадуць народу ні песні, ні веры ў жыццё.

Штогоднік «Чырвоныя пер'і» з 1935 года аб'ядноўвае пісьменнікаў сацыялістычнага напрамку. Сярод іх Таурбергур Таурдарсон і Халдар Лакснес — апавястуны новага разумення народнасці і рэалізму літаратуры, новага абуджэння традыцый скальдаў.

Вядомы гісторык ісландскай літаратуры К. Андрэсан вылучае з ліку пісьменнікаў XX стагоддзя Халдара Лакснеса як самага значнага і гуманнага.

Яму агідныя і буржуазнае асяроддзе, і мадэрнісцкае мастацтва, і аскетычная вера. «Самае вялікае хрысціянства ў нашы дні — гэта будзіць нездавальненне раба сваім лёсам, вучыць яго выстаўляць патрабаванні, рабіць рэвалюцыі, станавіцца чалавекам».

Наведаўшы «рай дзелавых людзей» ЗША, Х. Лакснес расчароўваецца ў магчымасцях буржуазнай дэмакратыі. «Евангеллем» яго становіцца новы чалавек, які працуе і любіць «не для ўзбагачэння капіталістычных разбойнікаў». І пісьменнік ідзе да народа так, як ішлі да яго скальды гераічных часоў з дасканалым уменнем, з багатым слыхам і зрокам, у радасным прадчуванні таго, што ён, паэт, даведаецца і раскажа пра цудоўнае ў навакольным жыцці. І ён выконвае гэты свой абавязак. Бачыць і расказвае, што перажыў у час першай паездкі па СССР, дзе будучыня грунтуецца на сацыяльнай аснове.

Пісьменнік прабуе свае сілы ў рэалістычным рамане «Салка Валка», гераіня якога праходзіць суровую школу жыцця.

Роздум пісьменніка аб сучасным літаратурным прызванні і працы паглыбляецца ў цыкле «Святло свету», «Дом скальда», «Прыгажосць неба» — пра народнага паэта Оулафура Каурасане, які хоча быць па-за партыямі і верыць у абстрактную «прыгажосць». Яго гібель — гэта гібель сузіральнага, беззмястоўнага гуманізму. Оулафуру процістаіць другі паэт, Ёрн Ульфар, які разумее, што «толькі барацьба за справядлівасць дае жыццю разумны сэнс». Спрэчкі двух паэтаў надоўга авалодалі душой самога Халдара Лакснеса. Пераадоленне ўсіх супярэчнасцей Х. Лакснес знаходзіць у старым гётаўскім запавеце — «чэрпаць з паўнаты чалавечага жыцця». І ў звароце да жыцця народа, да яго цяжкага лёсу і непахіснага характару, да яго веры і мары Х. Лакснес чэрпае ўсю сілу свайго мастацтва.

Вялікі ісландскі пісьменнік бачыць рэалізм не ў капіраванні навакольнага жыцця, а ва ўздзеянні на яго, у служэнні яго патрэбам. Х. Лакснес заўсёды адчувае сваю сувязь, сувязь ісландскай літаратуры і ўсяго народа з гераічным пачаткам эпохі саг. Ён пераканана піша, што «ісландскія сагі садзейнічалі фарміраванню ісландскага нацыянальнага характару». Х. Лакснес з асаблівай сілай падкрэслівае сваё разуменне рэалістычнай літаратуры: «Народ ніколі не знаходзіўся на перыферыі культуры, а заўсёды быў у яе цэнтры. Вось што я называю рэалістычнай літаратурай. Літаратура становіцца рэалістычнай, калі народ верыць у яе, калі ён жыве ёю».

Творы Х. Лакснеса шырока вядомыя чытачам свету. Дастаткова нагадаць такія раманы і драмы Х. Лакснеса, як «Самастойныя людзі», «Атамная станцыя», «Прададзеная калыханка», якія ведаюць нашы чытачы. Іх герояў мы ўяўляем сабе так жыва, што калі чытаем паведамленні пра падзеі ў Ісландыі, дык, разважаючы над тым, як будуць паводзіць сябе ў час гістарычных змен людзі вострава, уяўляем сабе менавіта герояў Х. Лакснеса. Гэта таксама натуральна, як тое, што пра рускіх людзей зарубежны чытач меркаваў па Талстому.

Вось мы перагарнулі апошнюю старонку рамана «Самастойныя людзі». Штосьці падобнае чытач ужо сустракаў. «Улада зямлі», сляпое жаданне «выбіцца ў самастойныя людзі» любой цаною... Героі Х. Лакснеса нагадваюць герояў нашага К. Чорнага. Але ў Х. Лакснеса свой крок і асаблівая «крутая закваска жыцця». З якім непераймальным майстэрствам Х. Лакснес высякае характары з глыбы часу! Як пераканальна паказвае ён бяссільнасць мацнейшых характараў ва ўяўнай іх «самастойнасці», іх шкодную ізаляванасць ад тых сацыяльных сіл, якія адны толькі змяняць акалічнасць, ацэняць «самастойных» людзей так, як ацэньваем мы героя рамана Б'ятура. Немнагаслоўная развязка гэтага рамана, у ёй адлюстраваны светлы кругагляд ісландскага селяніна XX стагоддзя, які набліжаецца да самастойнай барацьбы.

А як закляйміў пісьменнік-патрыёт ператварэнне роднага вострава ў апорны пункт атамнай стратэгіі ЗША! Якое багацце фарбаў і інтанацый! Ад грубаватага жарту ў духу сагі Ферніра да сарказму свіфтаўскай сілы супраць «людзей у цыліндрах, якія збіраюцца ашукаць просты народ і здрадзіць яго радзіме!»

У гістарычным рамане «Герпла» (Гераіяда) высмейваецца і развенчваецца культ героя: у ім паказана, што самую важную ролю ў гісторыі адыгрываюць простыя людзі. Ці мог пісьменнік з такім характарам, як Х. Лакснес, сумнявацца, што «ніхто не зняважыць мяне буйнымі чэкамі за акіянам»? Ці мог такі народны пісьменнік, як Х. Лакснес, застацца ў баку ад самага агульнанароднага руху нашай эпохі — барацьбы за мір? Гэта супярэчыла б яго прыродзе, бо «не выступаючы супраць палітыкаў, якія прапаведваюць разбурэнне, нельга быць паэтам або мастаком». «Немагчыма пісаць... для чалавецтва, у якое не верыш, якім пагарджаеш і знішчэнне якога вітаеш... Толькі любячы, ведаючы і разумеючы людзей, можна намацаць пульс часу, знайсці тыя законы, якія ўносіць жыццё ў творы мастацтва».

Гэта з гонарам робіць лаўрэат Міжнароднай прэміі міру Халдар Лакснес.

Д. ФАКТАРОВІЧ.

ПРЫСВЕЧАНЫ ЛАКСНЕСУ

У актавай зале Беларускага дзяржаўнага універсітэта адбыўся вечар, прысвечаны 60-годдзю з дня нараджэння ісландскага прагрэсіўнага пісьменніка і грамадскага дзеяча, члена Сусветнага Савета Міру, лаўрэата Нобелеўскай прэміі Халдара Кільяна Лакснеса.

Вечар адкрыў пісьменнік І. Шамякін.

З дакладам «Стваральнік сагі сучаснай Ісландыі» выступіў кандыдат філалагічных навук Д. Фактаровіч. Мастак А. Кашкурэвіч расказаў аб сваёй рабоце над ілюстрацыямі да кнігі Х. Лакснеса «Атамная станцыя».

Наш міжнародны каментарый

«Амерыканцы хочуць ператварыць Англію ў ваеннага сатэліта Злучаных Штатаў. Агульны рынак неабходны, каб стварыць умовы для аб'яднання ваеннай магутнасці ў Еўропе, а гэта ваенная магутнасць будзе абараняць агульны рынак.

Калі англійскі ўрад настолькі неразумны, што трапіць у пастку, пастаўленую Амерыкай, то краіна стане на шлях, які вядзе да катастрофы».

З газет.

АГУЛЬНЫ РЫНАК

КАЛІ ЛЕЎ РОБІЦЦА МЫШШУ. Мал. Ул. БАРАНОЎСКАГА.

ДА КОЖНАГА ГЛЕДАЧА

Нядаўна калегія Міністэрства культуры БССР абмяркоўвала вопыт работы Гомельскага раённага аддзела культуры, які наладзіў дэманстрацыю сельскагаспадарчых фільмаў у кожным калгасе і саўгасе свайго раёна. Прынята пастанова, якая абавязвае абласныя ўпраўленні і раённыя аддзелы культуры шырока распаўсюджваць вопыт гомельскіх кінафікатараў.

У гэтым артыкуле загадчык аддзела культуры Гомельскага райвыканкома Я. Руманоўскі расказвае пра работу сельскіх кінафікатараў.

Сярод разнастайных форм і метадаў прапаганды сельскагаспадарчых ведаў вялікая роля належыць кіно. Мне здаецца, што нават экскурсіі ў перадавыя калгасы і саўгасы не даюць наведвальнікам таго, што добры сельскагаспадарчы фільм, зняты на матэрыяле гэтых жа гаспадарак. Я ўжо не гавару пра аператыўнасць і маштабы распаўсюджвання передавога вопыту з дапамогай кіно. Гэта агульнавядома кожнаму.

У гэтым артыкуле мне хацелася б расказаць, як кінафікатары нашага раёна прапагандуюць сельскагаспадарчыя фільмы.

Галоўнае, да чаго мы імкнуліся і імкнёмся, гэта, каб сельскагаспадарчыя фільмы глядзела як мага больш калгаснікаў і рабочых саўгасаў. З гэтай мэтай мы вырашылі паказваць іх і на занятках агратэхнічных гурткоў, і на семінарах па прафесіях (кукурузаводаў, даярак, механізатараў і інш.), і на лекцыях, тэматычных вечарах, і вечарах пытанняў і адказаў, на канферэнцыях чытачоў. Часта арганізоўваецца паказ такіх фільмаў на пленумах райкома партыі, сесіях раённага Савета дэпутатаў працоўных, нарадах работнікаў сельскай гаспадаркі.

Летась на сельскіх экранах раёна калгаснікі і рабочыя саўгасаў, кіраўнікі і спецыялісты сельскай гаспадаркі прагледзелі звыш 30-ці праграм фільмаў на сельскагаспадарчыя тэмы, якія дэманстраваліся на 714 сеансах, а за першы квартал—286 кінасеансаў, або па 10—12 на кожны стацыянар.

Найбольш дзейснай формай прапаганды мы лічым кіналекцыі. Перад дэманстрацыяй карціны ці пасля спецыяліст сельскай гаспадаркі чытае лекцыю па тэме фільма. Затым пад кіраўніцтвам лектара наладжваецца абмеркаванне карціны.

У студзені бягучага года пытанне аб арганізацыі кіналекцый было абмеркавана на семінары сакратароў пярвічных партарганізацый і нарадзе кіраўнікоў лектарскіх груп, работнікаў культасветустаноў і кінамеханікаў.

У кожным калгасе і саўгасе нашага раёна і ў вялікіх населеных пунктах ёсць клубы са стацыянарнымі кінаўстаноўкамі. Гэтыя клубы мы і зрабілі своеасаблівымі кіналекторыямі. Кіналекцыі тут праводзяцца раз у тыдзень. Раённы аддзел культуры разам з аддзелам прапаганды і агітацыі райкома партыі і раённым аддзяленнем Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў плануюць лекцыі для кожнага кіналекторыя.

Найлепш быў наладжан паказ сельскагаспадарчых фільмаў у кіналекторыях клубаў саўгаса «Бярозкі» і калгаса імя Калініна. Мы пазнаёміліся з графікам правядзення кіналекцый сакратара партбюро саўгаса «Бярозка», загадчыка клуба і кіраўніка мясцовай групы членаў Таварыства па распаўсюджванню палітычных і навуковых ведаў. Партбюро саўгаса вызначыла лектараў. Кожны з іх папярэдне знаёміцца са зместам таго ці іншага фільма, а бібліятэка клуба падбірае яму патрэбную літаратуру.

Паказвалі мы фільмы «Вапнаванне дзёрна-падзолістых глеб» у саўгасе «Брылёва» і «Багаты гектар» у калгасе імя Калініна. Яны аказалі працаўнікам сельскай гаспадаркі, можна сказаць, практычную дапамогу. Пасля прагляду «Вапнавання дзёрна-падзолістых глеб» рабочыя саўгаса і брыгадзір па паляводству, выкарыстаўшы рэкамендацыі фільма, прапанавалі дадаваць у торфагноевыя кампосты вапну і крэйду. Сёлета яны ўпершыню правядуць вапнаванне тарфянікаў і другіх зямель, якія маюць павышаную кіслотнасць.

Прагляд і абмеркаванне фільма «Багаты гектар» навёў калгаснікаў сельгасарцелі імя Калініна на думку выкарыстаць каля 100 гектараў малапрадукцыйных лугоў пад ворны клін і вырошчваць на гэтай плошчы больш ураджайныя культуры.

Дзейснасць прапаганды сельскагаспадарчых ведаў, на маю думку, будзе большай, калі кіналекцыі будуць адпавядаць тым сезонным работам, якія праводзяцца ў той час у калгасах і саўгасах. Таму мы ў першым квартале, калі на вёсцы галоўнай задачай было збіранне і вывазка ўгнаенняў, рамонт сельгастэхнікі, у сельскіх клубах раёна дэманстравалі пераважна такія фільмы, як «Угнаенне і ўраджай», «Беражыце сельгастэхніку» і іншыя.

Зусім іншым атрымаўся план дэманстрацыі сельгасфільмаў у другім квартале і ў прыватнасці ў красавіку—маі гэтага года. Ва ўсіх калгасах і саўгасах раёна будзе дэманстравацца фільм «Маяк буракаводаў» (аб вопыце знатнага буракавода тав. Святлічнага). У кіналекторыях будуць прачытаны лекцыі на тэмы фільмаў: «Кармавыя бабы», «Звяно высокіх ураджаяў» (аб вопыце Героя Сацыялістычнай Працы тав. Далінюк), «Гатунак і насенне», «Школа даяркі Новікавай», «Багатырскае зярно» і інш.

Вопыт прапаганды сельскагаспадарчых фільмаў пераканаў нас у тым, што ў гэтай справе можна дасягнуць станоўчых вынікаў пры ўмове, калі старанна рыхтавацца да кожнага сеанса. Калі мастацкія фільмы разлічаны на масавага гледача, то сельскагаспадарчыя маюць перш за ўсё вучэбнае прызначэнне, для іх трэба шукаць і знаходзіць пэўную аўдыторыю.

Ёсць яшчэ нямала недахопаў, якія перашкаджаюць у нашай рабоце. На абласной базе кінапракату ёсць 111 назваў фільмаў на вузкай плёнцы і 124—на шырокай. Гэтага яшчэ далёка недастаткова. Амаль няма фільмаў па механізацыі працаёмкіх працэсаў у паляводстве і жывёлагадоўлі, па вырошчванню цукровых буракоў і бабовых ва ўмовах Беларусі, па стварэнню фабрык угнаенняў, па выкарыстанню гербіцыдаў. Няма фільмаў, якія прапагандавалі б агратэхніку вырошчвання сельскагаспадарчых культур асобна па перыядах работ, а таксама пра перавод жывёлы са стойлавага на пашавае ўтрыманне, пра арганізацыю і аплату працы ў калгасах.

На жаль, многія з кінафільмаў носяць плакатны, рэкламны характар. Спашлёмся, напрыклад, на кінафільм «Школа даяркі Новікавай» вытворчасці Ленінградскай студыі дакументальных фільмаў, атрыманы абласной базай кінапракату ў сакавіку 1962 года.

Сама ідэя выпуску гэтага фільма заслугоўвае ўхвалы. Але паглядзім, ці раскрывае ён вопыт перадавой даяркі. На экране мы бачым даільны агрэгат у памяшканні кароўніка і на летняй пашы, бачым групу экскурсантаў, даярку Новікаву, якая гутарыць з імі, а потым, седзячы за рулём аўтобуса, сама адвозіць гасцей на станцыю. Але пры чым жа тут вопыт механічнага даення кароў? Як арганізавана праца даяркі, якія яе абавязкі, па якім прынцыпе працуе агрэгат тыпу «ёлачка», які цяпер набываюць многія гаспадаркі нашага раёна, у чым яго перавага — аб гэтым глядач нічога не даведваецца.

На базе кінапракату няма людзей, што ведалі б, якія сельгасфільмы найбольш падыходзяць для таго ці іншага раёна. Няма і анатацый да гэтых фільмаў і неабходных рэклам. Гэта стварае вялікія цяжкасці для лектараў, якія не заўсёды маюць магчымасць папярэдне прагледзець фільм.

Кіно — важнейшы сродак прапаганды сельскагаспадарчых ведаў. Наш вопыт паказвае, што своечасовая і добра арганізаваная дэманстрацыя навукова-папулярных, хранікальных і сельскагаспадарчых фільмаў памагае партыйным арганізацыям, кіраўнікам і спецыялістам сельскай гаспадаркі ўкараняць новае і перадавое ў вытворчасць.

Я. РУМАНОЎСКІ,
загадчык Гомельскага раённага аддзела культуры.

САМАДЗЕЙНЫ СКУЛЬПТАР

Мастак кінатэатра «Беларусь» Л. Арэшка добра вядомы жыхарам Рэчыцы па яго маляўнічых афішах.

Але мала хто ведае яго як скульптара. Гэтай справе ён аддае амаль увесь свой вольны час. Першымі яго скульптурнымі работамі з'явіліся два гербы Беларускай ССР для вітрыны «Навіны кіно». Другая ўдалая работа самадзейнага скульптара — гіпсавы барэльеф Уладзіміра Ільіча.

Л. Арэшка працуе над партрэтамі першых пакарыцеляў космасу Ю. Гагарына і Г. Цітова. Лепшыя работы скульптара будуць экспанавацца на гарадской выстаўцы выяўленчага мастацтва.

Б. ЛУНЬКОЎ.

ЦАРЭЎНА ПАД ЗАМКОМ

(Заканчэнне. Пачатак на 2-й стар).

значнай яе часткі: «скептыкі», «расчараваныя» і г. д. Я доўга прыглядалася да многіх «носьбітаў» гэткіх ярлыкоў, размаўляла з імі, з іх бацькамі, выхавацелямі, перш чым адважыцца ўголас абвергнуць гэты паклёп і ўзяць пад абарону і Валю Буланую і яе аднагодкаў. Узяць пад абарону, дарэчы, і свайго васемнаццацігадовага брата, які носіць вузкія штаны, з выглядам знаўцы разважае пра абстракцыянізм і прыводзіць у адчай бацькоў сваімі меркаваннямі аб жыцці і людзях, сваім выглядам. Узяць пад абарону і яго сяброў.

Жыццё, як вялізарная доменная печ, і сталь плавіць і шлак выкідвае. Ёсць шлак. Сама моладзь дала яму трапную і выразную назву «падонкі». «Падонкі» не разважаюць, не пішуць такіх сачыненняў, як напісала Валя Буланая, і не ідуць вечарам пасля работы на заводзе ў аўдыторыі універсітэта, як мой брат. І не спрабую пасапраўднаму разабрацца ў тым, што такое абстракцыянізм. Іх прыкметы даўно знаёмы, і дыягназ пастаўлены, і спосаб лячэння знойдзены: праца. Але не аб іх размова. Успамінаю толькі для «перастрахоўкі», бо ўяўляю сабе аргументы, факты і прыклады тых, з кім хачу сёння паспрачацца.

Бываюць часіны ў жыцці грамадства, што незвычайна паскараюць фарміраванне характару чалавека, абвастраюць яго пачуцці і ўражанні. Такім было першае дзесяцігоддзе пасля рэвалюцыі. Так, здаецца мне, праходзіць і першае дзесяцігоддзе пасля выкрыцця культу. Не ўзважыць, не вымераць ніякай меркай усё, што прынесла яно ў светапогляд людзей, у іх узаемаадносіны, як адбілася на характарах людзей, і маладых і сталых. Былі розныя на смак плады, і горкія і салодкія. І вось увайшлі ў жыццё людзі, выхаваныя новым часам. Увайшлі смела, без аглядкі назад, без пакутлівых расчараванняў, без крывадушнасці і ханжаства. І без жадання прыняць гатовыя формулы дарослых. Гэта не скептыкі. Не. Яны не адмаўляюць вялікіх і светлых ідэалаў. Памятаеце радкі з сачынення: «Я ўсёй душой люблю сваю Радзіму, хачу быць камуністам... Мяне хвалюе ўсё...» Але, нібы гаворыць чалавек, я хачу разабрацца сама, што сапраўднае, а што паказное ў дзеяннях людзей. Мяне абурае несправядлівасць, як было ў гісторыі з настаўнікам. Я хачу, каб мне заўсёды верылі, каб са мной лічыліся.

Вострае (такога, напэўна, яшчэ ніколі раней не было) пачуццё справядлівасці і ўласнай годнасці — вось што вызначае рысы сённяшніх семнаццаці- і васемнаццацігадовых людзей. І гэтыя рысы, бадай, больш, чым што-небудзь іншае, ствараюць так званыя канфлікты ў школах. А іх нямала, асмелюся сцвярджаць. Адзін з іх — даўні, «хранічны» — не дае спакою настаўнікам школы, дзе вучыцца Валя Буланая. Пачаўся ён год назад, і пачаўся даволі арыгінальна.

Прачыталі ў газеце старшакласнікі артыкул дырэктара адной з маскоўскіх школ. Там, у старшых класах, рашылі абысціся без класных кіраўнікоў, выхаванне калектыву даручылі самому калектыву. Смелы педагагічны эксперымент сябе апраўдаў. І колькі цікавага прынёс ён у жыццё саміх вучняў! Ім вераць, на іх спадзяюцца — гэта ж так цудоўна! Іх лічаць дарослымі людзьмі, здольнымі адказваць за свае ўчынкі. Мінскія школьнікі літаральна загарэліся. Давайце паспрабуем і мы. Дырэктар, у той час новы чалавек у школе, здавалася, падтрымаў. І вось клас, у якім вучыцца Валя, упершыню вырашае самастойна лёс сваіх таварышаў, якія ў нечым правініліся перад калектывам. Вырашае строга, справядліва. А назаўтра ў школе і гром і маланка. Берта Рыгораўна, класны кіраўнік, адчула сябе зняважанай да глыбіні душы: «Як!? Я ўжо ім непатрэбна? Рашылі без мяне абысціся! Пяць гадоў выхоўвала іх, усю душу аддала! Гэта ўсё Буланая. Яе рук справа, я ведаю!». Спрэчку паміж вучаніцай і настаўніцай, паміж сакратаром камсамольскай арганізацыі і класным кіраўніком вырашаў педагагічны савет. І пры падтрымцы дырэктара на гэты раз ён стаў на бок вучаніцы.

У тыя дні я ўпершыню сустрэлася з Валяй Буланай і яе аднакласнікамі. Яны прыйшлі ў рэдакцыю. Прыйшлі не скардзіцца, не прасіць падтрымкі. Ішла размова аб камсамольскай рабоце, аб вучобе. І хтосьці выпадкова расказаў, як успрыняла Берта Рыгораўна жаданне вучняў «стаць самастойнымі». Валя, яна сядзела побач са мной, незадаволена хмурыла бровы. Навошта, маўляў, успамінаць. Яна маўчала, толькі вусны яе па-свойму «каменціравалі» расказ сяброўкак. То насмешліва апускаліся ўніз, то па-дзіцячаму крывіліся ад крыўды, то застывалі насцярожана.

— Мы не любім Берту Рыгораўну! Так, не любім! Таму і не запрасілі яе на савет. Пяць гадоў любілі, а цяпер не любім. З чаго ўсё пачалося, а, дзяўчаткі?

І пайшлі бясконцыя «памятаеш...». «Памятаеш, як яна пазваніла тваёй маці і сказала, што я на цябе дрэнна ўплываю, каб яна не дазваляла нам з табой сябраваць. А потым пазваніла маёй маме і сказала тое ж самае пра цябе». «А памятаеш, як яна абразіла цябе за тое, што ты не выпісала газету...». «А памятаеш...»

Я слухала іх і раз-пораз пазірала на Валю. Яна ўсё яшчэ маўчала. Толькі, калі выказаліся ўсе, дзяўчынка ціха і разважна дапоўніла:

— Не падумайце, што Берта Рыгораўна зусім ужо дрэнны чалавек. Магчыма, яна і любіць нас па-свойму. Прадмет свой выкладае цікава, дысцыпліну ўмее падтрымаць. Але няма ў ёй чагосьці, ну, як бы гэта сказаць, грунтоўнага, ці што...

У гэтай спробе быць аб'ектыўнай гучала штосьці такое, чаго б я не пажадала пачуць аб сабе ніводнаму настаўніку на свеце. Мы тысячы разоў ужываем словы: якая адказная, якая складаная пасада настаўніка. Але, напэўна, калі выслухаеш вось такі прысуд, зразумееш значэнне гэтых слоў не толькі ў казённым гучанні. І яшчэ зразумееш: з такімі вучнямі, як Валя, сапраўды нялёгка працаваць настаўніку. Для іх аднойчы скінуты кумір ужо больш ніколі не стане кумірам.

...А потым у школе пайшло ўсё так, як таго жадала, напэўна, Берта Рыгораўна. Саветы класаў расгаліся, класныя кіраўнікі зноў атрымалі свае правы, часова «захопленыя» ў іх камсамольцамі. Дырэктар ужо больш не падтрымліваў Буланую, — занадта рэзка выступае яна на розных нарадах у абкоме камсамола, крытыкуе школу, гаворыць, што ў ёй нібы глушаць ініцыятыву камсамольцаў. І наогул, арганізатар яна дрэнны, сачыненне напісала, мякка кажучы, дзіўнае. Адным словам, трэба перавыбраць. І ўсё.

Пераказ гэтай гісторыі гучыць, напэўна, не вельмі цікава. Але падумайце, чым стала яна для чалавека, які вось сёння, зараз вызначае сваё «я» сярод людзей. Хто ўпершыню, можа, на свой лад перакройвае ідэалы, узятыя з кніг і прышчэпленыя іншымі. Падумайце і, калі ласка, яшчэ раз прачытайце радкі сачынення Валі Буланай. Магчыма, цяпер яны для вас прагучаць крыху інакш. Асабліва першыя: «Цяжкая штука сталець...»

Ёсць такая сіла ў душы чалавека — сіла самастойнасці. Да пэўнага часу жыве яна, як казачная царэўна пад замком. Аднойчы прыадчыняюцца дзверы, царэўна выходзіць, распраўляе плечы. Яна прагна набіраецца новых уражанняў. Пакуль што толькі набіраецца, а не раскладае іх па палічках, як гэта ўмеюць рабіць людзі «з жыццёвым вопытам». Усё тут яшчэ хісткае, усё пад уладай настрою. Новая кніга — новы настрой, сустрэча з адным чалавекам — паварот у адзін бок, сустрэча з другім — у другі... Душа нібы раскрыта насустрач усім вятрам. Я не збіраюся адкрываць нешта новае. Мала каму не даводзілася самому перажыць такі стан. Вось толькі памяць у нас, у дарослых людзей, часам бывае вельмі кароткая, памяць пачуццяў. Вызначылі свае жыццёвыя правілы, горшыя ці лепшыя, загартавалі пад вятрамі сваю ўласную сілу самастойнасці, і — калі ласка, прымайце гэтыя правілы дзеці мае або вучні мае, не раздумваючы.

А дзеці прымаюць іх не адразу, што зробіш! А таму пайшлі гуляць бацькоўскія і настаўніцкія эпітэты і ярлыкі. Чаго толькі часам не наслухаешся, нават назіраючы з боку! А потым вырастае сцяна ўпартага неразумення, непрыязнасці. Дорага яна можа каштаваць бацькам, псуе нямала нерваў настаўнікам і засмучае часам шчаслівыя гады юнацтва вучням. Сцяну гэтую называюць «праблемай бацькоў і дзяцей». Вось і яшчэ адна спрадвечная фармуліроўка, супраць якой паўстае душа. Няма такой праблемы, што б там ні гаварылі... Ёсць іншае — непрымірымая вайна паміж шчырасцю і крывадушнасцю, паміж задаволеным спакоем і няўрымслівасцю, пачуццём новага.

Людзі, у якіх жыве гэтае пачуццё, ніколі не скажуць, што яно — асаблівы талент маладосці, што з узростам «усё перамелецца, усё стане на сваё месца»... А ці трэба, каб «перамалолася», каб стала на сваё месца? Ці трэба весці за руку царэўну і зноў замыкаць яе на замок, няхай іншы замок, цяпер ужо больш важкі і надзейны. Што дасць гэта чалавеку? Навучыць яго хаваць свае пачуцці, заглушыць яго трывогу? І будзе хадзіць па свеце яшчэ адзін задаволены сабой, а ў глыбіні душы абыякавы да ўсяго чалавек, гатовы ў любую мінуту ўжыць атрыманыя ў вечнае карыстанне ад іншых высокія правілы і лозунгі. Я нібы бачу перад сабой адзін такі знаёмы вобраз... Не, не, лепш не трэба! Няхай лепш тыя, хто ідзе сёння ў жыццё, думаюць, спрачаюцца, па-свойму пакутуюць, расчароўваюцца і захапляюцца зноў. Але няхай будуць жывымі, уражлівымі, няхай з павернутым насустрач ветру тварам шукаюць і знаходзяць той адзіна патрэбны нам светапогляд, які называем мы камуністычным.

Вы скажаце: а дзе ж разумны ўплыў дарослых, дзе, нарэшце, выхаванне? Вы скажаце: што ж — застаецца толькі захапляцца шчырасцю і непасрэднасцю маладосці і даць ёй ісці туды, куды павее вецер? І прывядзеце прыклад за прыкладам, што здараецца тады, калі робяць якраз так. А, калі вы, настаўнік або выкладчык інстытута, як самы важкі козыр, выкладзеце тыя «небяспечныя пытанні» і размовы аб палітыцы, эканоміцы, маралі і быце, якімі вас часам ва ўпор спрабуюць абстраляць самаўпэўненыя юнакі ў стракатых «лёлях» ці проста звычайныя маладыя людзі, не горшыя і не лепшыя за іншых. Прадбачу нямала здзіўленых «але ж...» і «як жа так?..» Усё гэта тэма для асобнай размовы. Магчыма, яе пачнуць самі чытачы газеты — бацькі, настаўнікі, пісьменнікі. А пакуль што выкажу толькі сваю ўласную думку. Уменне ад чыста юнацкай бравады, за якой стаіць гарачае і шчырае, іменна шчырае прызнанне, адрозніць сапраўдны скептыцызм; уменне тонка, без крыку і нацiску, без ярлыкоў і эпітэтаў заваяваць давер'е чалавека, што зазірнуў у жыццё з прыадчыненых дзвярэй, — гэта і ёсць сапраўдны пранікнёны талент выхавацеля. І шкада, што талент гэты маюць не ўсе, каму даручана або хто сам бярэ на сябе смеласць уплываць на фарміраванне светапогляду іншых.

Галоўны рэдактар Н. Е. ПАШКЕВІЧ.
Рэдакцыйная калегія: З. І. АЗГУР, А. І. БУТАКОЎ, К. П. ГУБАРЭВІЧ, В. Ул. ІВАШЫН, А. Н. МАРЦІНОВІЧ (адказны сакратар), П. Ф. ПРЫХОДЗЬКА, Р. К. САБАЛЕНКА (намеснік галоўнага рэдактара), М. Г. ТКАЧОЎ, І. З. ШАРАХОЎСКІ, І. Б. ШАЦІЛА, Р. Р. ШЫРМА.

«Литература и искусство» — орган Министерства культуры и правления Союза писателей БССР, Минск.
Адрас рэдакцыі: г. Мінск, вул. Захарава, 19. Тэлефоны: прыёмнай рэдакцыі — 3-24-61, намесніка галоўнага рэдактара — 3-25-25, адказнага сакратара—3-25-25, аддзела літаратуры — 3-20-54, аддзела мастацтва — 3-24-62, аддзела культуры— 3-22-04, выдавецтва—3-19-52, бухгалтэрыі—3-11-03
«Літаратура і мастацтва» выходзіць два разы на тыдзень: у аўторак і пятніцу
АТ 12879
Друкарня выдавецтва «Звязда».